Всесоюзная ордена Ленина библиотека СССР имени В. И. Ленина

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Ера 21 МАЙ № 41 (2253) 1959 шер

Мах 20 кеп.

1959 шера комсаш дика хьувкъаергья вай

Наурски районе комсаш лелаерий совещане хиннараша Нохч-ГІалгІай АССР-а берригача комсаш лелаерашка даь

КХАЙКАРАЛ

Дукха деза новкъостий!

Советски нахага кхаьчараш дегаш гІоздоахаш Іалаьмате дика денош да. Хьамсарча Коммунистически партен XXI-ча съезда историческн решенеша никъ а хьийха ,семилеткан сийлахь-йоккха план ханал хьалхатІа кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегамхой тІагІертта къувсаш ба мехка халкъа боахама деррига доакъош кхы тІа а чІоагІагІа дегІадоаладара духьа.

ССКП XXI-ча съездо юртарча къахьегамхошта хьалхашка доккхийн бехктокхамеи декхараш оттадаьд — семилетка йистейоалаш хІара шера гулду ялат 10—11 миллиард пунтага кхачийта, 16 миллион тоннал кІезигагІа доацаш дулх, 100—105 миллион тонн шура яккха, диазза дукхагІа комсаш гулъе. Алхха вай республике семилетка йистейоалаш колхозашкеи совхозашкеи комсаш дІайогІа лаьтташ 1958 шера 8,5 эзар хиннача 30 эзар гектарга кхача деза, хІаьта Наурски районе комсаш тІайола лаьтташ 20 эзар гектарга кхоачаргда.

Коммунистически партеси Советски правительствоси хІара денна йоакхо яра бахьан долаш, хІара шу ме доал комсашта гІулакх дара механизаци яра боарам лакхлу, комсаш лелаерий къахьегам аттача боал, продукцен единицага дІабода мах лохлу. Района специализаци яьча хана денз комсаш тІайола лаьтташ 1953 шера 165 гектар хиннача 5360 гектарга кхаьчад. Керда бешамаш дІайогІилга механизацени агротехникани лакхарча боарам тІа леладу.

Наурски районна совхозий коллективаша, колхозникаша, специалисташа дуккха къа а хьийгад низ тІа а бахийтаб бешамаш дІайогІара план кхоачашъяра, йоккхача моттигаш тІа комсашта гІулакх де Іомабара. Хьалкхийнаб дика комсаш лелаераш. ТІагІертта къахьегарцеи цу культурага безамца хьажарцеи цар лоархІам боллаш толамаш даьхад хиш ца дехкача лаьтташка комсаш хьалкхеещ. Наурски комсий совхоза звеньяваяс Бутова Марияс ший новкъосташца цхьана дІадахача шера «Ркацители» яха комсаш шоашта тІачІоагІдаьча лаьтта хІара гектара тІара 80 центнер чуийцай, Ленина цІерахча колхоза звеньевойс Терентий Кондратьевич Рычика 12 гектар лаьтта хІаране тІара 78 центнер комсаш яьхар, «Россия» яхача колхоза звеньевойс Евстроп Фролович Блохина ше гІулакх деча 13 гектара тІара хьагулйир хІаране тІара 68 центнер комсаш.

ХІанз дерригача боахамашка шерра дІадоладаьд комсашта гІулакх дара балхаш. Семилеткан хьалхарча шерара план ханал хьалха кхоачашъяра яхье а яьнна бригадацеи звеношеи тІагІертта къовсам лоаттабу комсаш дика хьувкъийтара. Комсаш лелаеча балхаш деча дуккхача болхлошеи колхозникашеи дийнахьара нормаш 150—200 процент кхоачашъю. Иштта тІагІертта къахьегаш я Наурски винсовхозера Лемента Надежда, Калиновски винсовхозера Гресь Анна Васильевна, «Советская Россия» яхача совхозера Туркова Антонина, иштта кхы дуккхабараш.

Бакъда комсаш лелаелга доаржадара балха юкъе, толамца социалистически декхараш кхоачашдара духьале еш дола кхоачамбоацараш а да тха. Масала, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи хІанз а дІаегІа комсаш дІалатара гІулакх лохача боараме латт. ДІаегІа гаьнаш дикагІа дІалатийтара тхоашкара мел доагІар а ду оаха. Районе 13 миллион комсий гаьнаш кийчъяьй, цо торо хулийтаргья комсаш дІайогІара план кхоачашъе а комсаш нийлха хилар хоадам боллаш дІадаккха а. Вай колхозашкеи совхозашкеи районе дикагІа хьахулаш йола комсаш лелае, тайп-тайпарча сортех йола комсаш лелаелга дІадаккха, селекционни болх тоабе беза ха хьаэттай.

ЦІенхашттара кхоачамбоацар да гайдолгех кІезига комсаш латилга, из да комсашта зе деш долча са доаллача хІамаштеи лазараштеи духьал боагІача тайпара къовсам ца лелабелга. Мильдьона (эггара кхерамегІа долча комсий лазара) духьал къовсам а лелабеш, цунца плантацешта гІулакх дара тІехьа болх ай а бу оаха. Укх шера совхозашеи колхозашеи башха во чакхдаьхадац комсий плантацешкара бІаьстанара балхаш, хІаьта а ерригача совхозаша ший ханнахьа шпалер оттаяьяц, комсий ткъовронаш хьалйийхкаяц, оасара балхий дикагІа йола ханаш тІехъювлийт. Уж кхоачамбоацараш а дІадоахаш латт.

Къахьегама овсарал лакхъяра, продукцех дІабода мах лохбара лоархІам болаш гІулакх да комсаш лелаеча шерра комплексни механизаци юкъейоалаелга. Цу даькъе дукхагІа дар даь даьннад, бакъда йизза механизаци чакхйоаккхилга хІанз а йистедаьннадац, цудухьа масса а оагІорахьа изобретателийн рационализаторийн творчество дегІайоалае еза, еррига пайдане йола предложенеш производствона сихагІа юкъе йоалае а царна новкъостал де а деза.

Тхо, совещане дакъа лоацараш, кхетадеш да, комсаш дика хьувкъийтарца беррига болх йисте боалаш ца хилар, иштта лоархІам болаш да царна доал делга а уж чуэцилга а. Комсаш чуэцар — бехктокхаме ха я комсаш лелаеча моттигашка.

ССКП XXI-ча съезда решенеша яххача тайпара комсаш йоахилга лакхдара дешаш тхоай совещане дийца а дийца 1959 шера керда лакхара социалистически декхараш тІаэц оаха:

1.785 гектара тІа керда комсаш дІайогІа;

877 гектара тІа комсаш нийлха хилар дІадаккха;

1.350 гектара тІа комсий ткъовронгаш шпалерах хьалйохка;

10.000 тонн комсаш хьалкхее, гулъе, паччахьалкхенна дІаяла а йохка а;

дикача технологически процессаца еррига дІаеннача комсашта переработка е.

ССКП XXI-ча съезда исторически решенеша дог айдарца комсаш комсий материалаш яхара социалистически яхье ех оаха вай республикерен Дагестански АССР-ра Кизлярски районерен колхозаши совхозаши.

Оаха, комсаш лелаерий районни совещане дакъа лоацараша, кхайкарал ду вай республикан юрта боахама берригача къахьегамхошка укх тІахьехамца:

Дукха деза новкъостий! Комсий плантацешкеи винзаводашкеи кхы а дикагІа болх бергба, комсаш лелаелга дегІадоаладара тІехьа йолаяьча социалистически яхье керда коталонаш йоахаргья, ССКП XXI-ча съезда решенеш толамца кхоачашъергья вай!

Даькъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз — вай мехкарча къамий доттагІлен чІоагІало, машарен, демократени, социализмани бохаргбоаца низ!

Даькъала хийла коммунизм — берригача адамлен хургдола сийрда вахар!

Бокъонца гІулакх де дІадийнача ялаташта

Укх шера февраль бетта колхозийн совхозийн динагІа болча болхлой республикански совещане баьхнача колхознинашеи, совхозий, РТС-ий, МТС-ий болхлошеи, юртабоахама специалисташеи дош деннад 1959 шера соахкарчул 1,3-зза дукхагІа ялат чуда а, хІаьта юккъера лаьрхІача хІара гектара тІара 38 центнер фуэлъньхача хьажкІийн 350—400 центнер гІадам а тІехьа мошача хьажкІийн яккха а. Цул совгІа цар чІоагІдаьд хІара гектара тІара 117 центнер баьца даарийн 80 центнер коартолийн яккха.

Республикерча дихагІа йолча колхозийн совхозийн къахьегамхоша шоаш денна дош сийленца кхоачашду. БІаьстан балхаш дІадола а далалехьа шоай еррига техника а тоаь, дІадув фу а кийчдаь, агротехнико маяхьара чакхдаьхад цар деррига ялат а кхыйола культурэш а дІаера балхаш. Укх деношка ялат дІадийна йоалаш латт еррига колхозаши совхозаши.

Цхьабакъда, ялат дІадерца чакхдоалаш-м дац кхашкара балхаш. ДоагІача тайпара гІулакх ца дича, мелла дика а ханнахьа а дІадийна дале а, хьувкъаргдац ялат. Цудухьа хІанз колхозийн совхозийн къахьегамхошта хьалхашка латта декхар да ханнахьа шоаш дІадийнача ялаташта а кхыйолча культурашта а махха баьчхар, оасар дар, культиваци яр, кхы царна де деза гІулакх дар. Уж балхаш шоай ханнахьа а дика а чакхдаларга хьежжа мара хьувкъа йиш яц ялат.

Долаш дий-теш вай республикерча колхозникашка, совхозийн, РТС-ийн, МТС-ийн болхлошка, юртбоахама специалисташка де доагІача тайпара дІадийнача ялата а кхыча культурашта а гІулакх дара мел эшар? Цу гІулакха еррига кхоачам болаш ба. Колхозашкеи совхозашкеи ма эшша техника я, дика опыт а йолаш йола механизаторийн кадраш я, специалисташ ба.

Из къаьгга хьагойт цхьацца йолча колхозийн совхозийн гІулакхаша. Сунженски районерча «Победа» яхача юртбоахама артела № 1 йолча тракторно-полеводчески бригадан коллектив хьалхагІа шозза макхз а баьхнха 11 мае гидуаргашта культиваци е йоланнай, хІаьта барх!-итт дийнахь из болх чакхбоакхаргболаш а я. Культиваци ешшехьа а нийхл а ю цар гидуаргаш. Хьажкіаш хьагІа ялалехьа макхаш а доахаш, кхашкара оасар дохадаьд цу районерча «XX партсъезд» яхача колхоза бригадаша а, хІаьта хІанз хьажкІашта шозлагІа макхаш доахаш а йоахн. Ханнахьа дІадоладаьд уж балхаш «Горячеисточненски» яхача совхоза механизатораша. Чуийнна хьажкІашта культиваци еш йоахк цу совхоза цхьоалагІча отделене механизированни звенош. Ханнахьа ялаташта гІулакх де болабеннаб МагІалбика районерча «Кавказ» яхача артела колхозникаш а.

Массанахьа а цу тайпара да гІуланхаш аьлча бакъхургдац. Дукха я вай республике хІанз а бокъонца хьажкІашта макхаш даха, гидуаргашта культиваци е, баьца даарашта хьалхара оасар де ара ца йоалаш колхозаши совхозаши. Селхан-самар дийнахь а тІехьа, хьажкІаш дІайийна даьлча доахаргда-нх макхаш яхаш баьгІаб Наьсарен районерча совхозий цхьацца йолча отделеней кулгалхойн специалисташ. Царна хетар хьажкІаш хьатІаяллалца макхаш даха дезац аьнна. Иштта тІехьа тетт уж балхаш МагІалбика районерча «Ингушски» яхачеи, Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовски» яхачеи совхозашка а.

Цхьанна тайпара а мегаргдолаш дац хІанз макхаши, культиваци, оасари тІехьа теттилга. Догіа наст-настта делх укх біаьстн. Лаьтта тІаьда хилча оасар чехка дегІадоагІа. Цудухьа районий партийнии советскии организацей а, колхозийн совхозийн кулгалхой а керттера декхар да беррига юртбоахама къахьегамхой оарцагІа а баьха, сихха ялаташта а кхыча культурашта а макхаш дахари, культиваци, оасар дари.

Кхашкарча балхашта эшаш мел йола механизмаш, эггара хьалха культиваторашка а йолаш, болх беш хила еза, массайолча агрегатага шин сменах болх а байташ.

Къаьстта теркам тІабахийта беза механизированни звеношта. Колхозийн совхозийн кулгалхой денхарийла ба шоай болх бокъонца дІабахьа, царна фузш хьажа а, новкъостал де а.

Оасара хана деррига балхаш машинашца чакхдоахалургдац. Хьажкіаш а, гидуаргаш а, кхыйола культураш а ханнахьа цІеньяра кулгаца а целашца а оасар де дукиха нах арабаха безаргба. Беррига болх бе могаргдолаш бола нах арабаха беза оасара. Царна целаш нийчде деза, гаьнача кхашка балха боахкача наха бийсаш яха моттиг, баа кхача, кхы царна эша хІамаш Іалашде деза.

ЧІоагІа теркам тІабахийта беза культиваторашка бокъонца болх байтара. Нагахьа санна культиватор дика кийчъяь а бокъонца болх беш а хилча, цо оасар цІена ду. Цудухьа колхозий, совхозий, отделеней кулгалхойн юртбоахама специалисташи денхарийла ба культиваторий отхалаш ханнахьа хийцайий, уж бокъонца нийсьяьйий хьежаш хила.

Укх балхаш сихденнача деношна массанел а чІоагІагІа оарцагІа бала беза агрономаш. Цар денхар да хадданза кхашка біарг лакхар, оасар дукхагІа долча чехкагІа макхаш доахийташ а оасар дайташ а кхаш ханнахьа цІендайтар. Агроном хьожаш хила веза хьажкіаш хьатІа миштa яьннай, нагахьа уж нийлха яьнна яле, уж нийлха яьннача кхы тІа а хьашкіаш дІайийта еза.

Оасар делга бокхка лоархІам болаш гІулакх да. Районий, колхозий, совхозий партийни организацеш денхарийла я беррига къахьегамхой ялат хьувкъьадара тІехьа лоаттабеча нъовсама оарцагІа баха а царна юкъе шерра социалистически яхь йоаржае а. Беррига наха юкъе беш бола партийно-массови болх кхашка дІаарабахьа беза.

Вай керттера денхар беррига низ оасара тІабахийтари еррига юртбоахама культураш дикагІа хьувкъийтари да!

„Аргун" йол хьанха йолаеннай

Массехк ци хьалха доакъар кийчдара гІулакхаш дувцаш заседани хилар Грозненски районерча «Аргун» яхача колхоза правлене. Цига йол а, дІайийна бацаш а хьакхара балхий график оттайр.

Дика кийчо яьй колхозо укх шера йол хьакхара. Іай тракторашта ремонт яь яьлча кхы ха ца йоаеш сенокосилкаш а, йолхьингаш а, йол хьокхача эша кхыйола машинаш а тоайир механизатораша. КІира хьалха цонашка дІайнгай техника. Нов. Алхазовс кулгалдеча № 1 йолча комплексни бригадага 2 тракторнии 3 говрийн сенокосилкаш я; уж еррига болх бе кийча я, хІаьта № 2 йолча бригаде 3 говрийн 2 тракторнии сенокосилкаш я. Дукха хІама ца эшаш кийча я 2 навесной сенокосилка а.

— Уж бурунаш яхача эрий аренашкара цонаш хьокхаш хургья, — йоах колхоза парторганизацен секретара нов. Самойленкос. — Из ха тІакхачалехьа дуккха хьалхагІа тоаь ярья уж.

ХІара бригадага цхьацца тракторашта тІехьатувса йолхьинг да; уж а цонашка дІадигад, кийча я 4 волокуша а. 2 стогометатель я колхоза, уж йол вІашкатоха ха хилалехьа тоаь яха дош деннад правленен заседане ремонтни мастерскен болхлоша. Дика вІаштІехьдаьккхад колхозо йол хьокхаш бола болхлой дуача хІаманца Іалашбелга а цар салоІилга а.

Бригадашка йол хьокхаргйола болхлой а трактораш а къоастаяьй. Укх шера а йол хьокхаш хургба соахка балха баданеш дуккха тІехкхоачашъеш дика къахьегаш хинна тракториста Батыров Ультаби, Коношко Александр, Масаев Сослан-бек.

870 гектар цонаш я укх шера колхозо хьакха езараш, царех 400 гектар бурунашка я. Цигара буц хІанз а хьокхарг хиннаяц. Нагахьа санна дика хаоттам хуле укх бетта тІехкхьарча деношка цига йол хьакха йолле лерхІ колхозо. ХІанз вІашагІйоллаш я цига болх бергбола ше къаьстта йола бригада. ХІаьта вожаш 470 гектар гаргга цонаш хьокхарг хиннай.

Ялат чуэца ха тІакхачалехьа йол хьакха а, вІашкатеха дІоаттаяь яккха а декхар тІанйцад колхозникаша.

Селхан йол хьакха йолаеннай колхоз.

А. БОКОВ.

Ах шера план—ханал хьалха

ЧІоагІа дог гІоздаларца тІанйцар Грозненски консервни комбината коллективо ССКП ЦК Пленум хургья аьнна баь хоам. Дикача къахьегама толамашца накъа баха лаьрхІар комбината болхлоша Пленум хьаеллача деннa.

Пленума сийна комбината коллективо лаьрхІад продукци арахецилга лакхде а цунах дІабода мах лохбе а, хІаьта цунга хьежжа лакхара социалистически декхараш а тІанйцад коллективо.

Комбината болхлоша лаьрхІад Пленум хьаеллача ханага хьалхарча ах шера план кхоачашъе а, хІаьта планал совгІа 2700 эзар сома маьха продукци яла а, къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъе а, механизированни паромаслянни пишк оттае а, дІахо производствон технологи эргаяьккха тоае а, иштта кхыдола балхаш де а.

С. АВАКОВ, партбюрон секретарь.

Сиха кийчъе техника

Хьайбашта доакъар кийчде тахан арабаьлча а тІехьа дац вай республикан дукхагІа йолча районашка. Царех лархІа езаш я Шалински район а.

«Джалка» яхача совхозе планах хьакха езараш 1251 гектар я. ХІаьта 10 балха дийнахьа хьайбашта кхоачам хиллал доакъар Іалашде а лаьрхІад механизатораша.

ВІаштІехьа царгдий-теш цар цу лоаццача хана из лоархІам бола гІулакх — хьайбашта доакъар Іалашделга чакхдаькха?

— Тахан а тІехьа мангала арабовла лаьрхІа бар совхозашкара механизатораш йочан юкъе аийккха бисабецаре, — йоах районни юртбоахама инспекцен керттерча агронома нов. Благирево.

Нагахьа санна, тахан арабаьлча планах йолчча хана мангал хьекха баргбий уж, аьнна шийга хаьттача нов. Благирева дала жоп хиланзар.

Совхозашкара, къаьстта «Джалка» яхача совхозера техника гаьнна кийчъяь яьннаяц. ХІаьта цхьайолча отделенешка цу гІулакха цхьаькхха хІама а даьдац. Царех я 5-гІа, 6-гІа отделенеш. Тамаш я совхоза керттера агроном нов. Каунов а, отделеней управляющеш а цу лоархІам болча гІулакха дукха сагота бале.

— Тоае а кийчъе а техника яц тха, хьатІакхаьча латташ мангал хьакха ха а я,—йоах 5-ча отделенерча тракторно-полеводчески бригадан бригадира нов. Мусалиевс.

Районна шинна а совхозе ерригаш а 5 мара стогометатель яц, хІаьта уж а къаьна я ялаш тоа ца еш а латт. Кхоачам хиллал яц волокушаш а.

ХІара отделене вІашагІъехка хила еза мангала араяргйола механизаторий бригадаш. Уж а кийча яц дукхагІа йолча отделенешка.

ХІанз а тІехьа кийча яц транспорт.

Шинна а совхозера фургонаш а яц цхьан совхоза кхоачам бергболаш. Из гІулакх шоашта хоншше а автомашинаш кийч а ца еш багІа совхозий кулгалхой.

Бакъдар аьлча, совхозий массайолча отделенешка-м лелац мангала кийчо яра гІулакх ишта мела.

Ханнахьа уйла а яь хьайбашта доакъар Іалашдергдола техника кийчъяьй «Шалински» яхача совхоза 3-ча отделенерча механизатораша.

Ха хьежац. Мангала ха тІехьаьлча лордаш Іо а лийге, йокъа а яле чІегІаш мара йисац бацах. Цудухьа боккха лоархІам болаш да ханнахьа мангал хьокхилга. Совхозий а отделеней а партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш кхы ца говш оарцагІа яла еза хьайбашта доакъар кийчделга юхатетташ дола кхоачамбоацараш дІадахара.

М. ЭЛЬМУРЗИЕВ.

ССКП ЦК Пленума сийна

ССКП ЦК Пленума накъа бахара шерра социалистически яхье баьннача Грознерча химикаша доккхий къахьегама толамаш доах. Синтетически этиловий спирт арахецара йола паччахьалкхен пхе беттара план кхоачашъяьй цар май бетта 9-ча дийнахьа, хІаьта хІанз болх бу июнь бетта планах.

Завода коллективо май беттах хьалхарча ах бетта арахийца валови продукци 108,5 процентага кхоачашя.

ХьалхагІа санна дикагІчарна юкъе ба № 32-91 йолча цехера болхлой (цеха начальник Козлов Алексей Александрович). ХІара бетта планах арахеца отталаьчул дукхагІа спирт арахец цар. Цу цехе яхь лелаечарна юкъе хьалхле дІахьу Буянов Юрий Александрович кулгалдеча «Б» смено. Цу смено май бетта хьалхарча пхийтта дийнахьара план 116,8 процент кхоачашъяьй. Дика къахьег цу сменерча аппаратчикаша Путилина Нинас, Лунев Владимира, Притчина Полинас, иштта кхыбараша. Доккхий толамаш доахаш къахьег Кузнецова Ольги смено а. Май бетта пхийтта денна йоагІа производственни план смено 114,2 процент кхоачашъяьй.

А ПУХОВИЦКИЙ.

Дукха нах тІаховша сиха лела самолеташ кердача наькъашка

Граждански фецарча флота Керттерча управленес кердача наькъашка лела йолайолийт дукхха нах тІаховшаш йола сиха лела пассажирски самолеташ.

21-гІча мае денз долалургда Свердловскеи, Новосибирскеи, Иркутскеи Іо а хувшаш, Ленинградан Владивостокан юкъе хан-ханнахьа «ТУ-104» яха самолет лелилга. Из никъ беш кхоачаш 14 сахьат а доадергдац цу самолеташа.

Ленинградан Адлеран юкъе а лела йолалургья самолеташ.

(ТАСС).

Сурта тІа: 1959 шера 17-ча мае Ножай-Юртовски районе доттагІлен цІей дездеш вІашагІкхийтта хинна нах.

И. Плиева сурт.

СССР-а писателий кхоалагІа съезд

Кремлерча Йоккхача дворца заседанеш хулача зале 18 мая хьайийлар СССР-а писателий кхоалагІа съезд. Съезд гулъеннай Коммунистически партен хьалхленца советски халкъ ССКП XXI-ча съездо коммунизм хьалъе оттаяь Іалаьмате йоккха программа кхоачашъе доладенна хана.

Съезде да советски халкъа дуккхача къамех дола литература, коммунизм хьалъеча сийлахь-доккхача гІулакха юкъе шоай пероца, шоай творчествоца дакъа лоацаш бола нах. Укхаза баьхкаб московски заводашкара а фабрикашкара а болхлой, советски культуран деятелаш, партийни болхлой, Советски Армен викалаш — вай ханара нах — книжкаш тІа бувца турпалаш хІама довзара-хара тІера бола нахи. Съезде ба Малхбоален а Малхбузен а мехкашкара баьхка писателаш.

Дийнахьа 12 сахьат даьлча Кремлерча Йоккхача дворца заседанеш хула зал хьалъюз делегаташеи хьаьшашеи. Съезде баьхкача наха чІоагІа тІоараш тохаш тІаэц паччахьалкхеи ложашка гучабоала новкъостий **А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Полянский.**

Съезд хьаелл писателе Константин Федина. Ше къамаьл деш, цо белгалдаькхар, вай литература советски халкъа историех хьакъоастаде йиш йоацаш дувзаденна хилар. Обществон а паччахьалкхен а йоккха опыт, советски халкъа вахара чухь керда мел дар советски литературан керда а кІоарга а бола чулоацам ба. Вахарах дола бакъдар хила а хиннад, юлаш а да халкъа вахара дакъа ше долча, халкъа гІулакх цеча литературан, социалистически реализма литературан закон.

Оратора йоах, ССКП XXI-ча съездо вай мохк тІахьийхаб коммунизм хьалъеча керда толамаш даха. Цо аьлар, советски социалистически гІирс хьалбеш яьхача къаьгтача коталонашца кийчъяьча кердача этапе даьннад истори. Дукха гаьна йоацача хана деш-деш коммунистически гІулакхаш кхоачашде йиш хургйола материальнии культурнии йоккхий торонаш кийчъяьй. Цу новкъа хьалхара боаккха гІа ба семилеткан план кхоачашъяр. Из хоачашъе йолаеннай хІанзехьа а еррига советски общество. Вахара кердача материало йохаю, йоах К. Федина, литературан къаьнара формаш, литературо дІадех керда барокъа. Бе безаш кІоаргга болх хьалхашка латт Советски Союза берригача къамий литературай вежарашха болча писателашта.

СССР-а писателий кхоалагІча съездо дувцаргда вай ханара кертера дешаш, йоах аратора. Съездо кхы а чІоагІагІа гаргаозаргда литературан декхараш вай ханарча вахара декхарашта, вай мехка шерра коммунистически общество хьалъяра. Цо писателий уйла тІайохийтаргья теха гуча доала эІырг санна гучадала доладенна коммунизма гІулакхашта. Съезда балха юкъе йоккха моттиг лоацаргья художника говзал ювцача дешаша.

Съезде гулбеннача наьха цІерах доазол цехьара съезде баьхкача писателашка моаршал хоатт К. Федина.

СССР-а писателий кхоалагІа съезда органаш вІашагІйохк. 69 саг юкъе вода президиум хорж.

ЧІоагІа, Іаьхденна тІоараш а деташ съезда сийлен президиуме хорж ССКП ЦК Президиум.

Съезде цувцаргдола дешаш оттаду:

1. Коммунизм хьалъеча советски литературан декхараш.

2. СССР-а писателий Союза Центральни ревизионни комиссен доклад.

3. СССР-а писателий Союза Уставана юкъе цхьадола хувцамаш дарах.

4. СССР-а писателий Союза хьалхле лелаю органаш харжарах.

«Коммунизм хьалъеча советски литературан цекхараш» яха доклад е дош лу А. А. Сурковна.

ДоттагIлен цIей дездеш безаме вIашагIкхетар

ДоттагIленца вIашагIкхетара Ди цIей а хинна цIаяттад вай республике. Цу тайпара цIей хилар соахка 2-гIча ноябре Ачхой-Мартане Сунженскии, Первомайскии, Урус-Мартановскии, Ачхой-Мартановскии районаш а 26 октябре Наурскии Надтеречнии районаш а доттагIленца вIашагIкхеташ.

17 мая Ножай-Юртовски, Самсановски, Курчалоевски районнийн, Дагестански АССР-а Ново-Лакски, Хасав-Юртовски районийн, Грознен Сталински районеи къахьетамхой доттагIлен цIей хилар.

Цу дийнахьа Iурра денз лоамарча Ножай-Юрта бода никъ дIалаьца нахах етта йола автомашинаш, дын баьреш тIаихар халкъий доттагIлен цIей оттадеча моттиге. Ножай-Юрта цIакхача гаьнна йолаш новкъа хьалтеха доахь халкъий доттагIал цIаькъал дувцаш, Советски Союза Коммунистически партена сийле кхайкаеш, партен XXI-ча съезда исторически решенеш кхоачашъе къахьегамхой тIахьехаш дола цIе транспоранташ, плакаташ, байракхаш.

Таханара ди моллагIа дола ди доацилга хоалу берригача лоам довкъашка гIолла бодача новкъа. Довкъашкеи аьлешкеи уллача Ножай-Юрта хьалкхьачача вIашагIкхетача моттиге нах дIахьежабеш наькъа гола мел тохача латт цIе галстукаш а йоахкаш бола пионераш — кIаьнкаши йиIигаши...

Ножай-Юрта йисте, къамий доттагIал вIашагIделлача вай бабчан В. И. Ленина портреташ хьалтеха доахкача боча бIарий Iыйне, сийнча баь тIа Ножай-Юртовски райисполкома председателе нов. Яндарбиевс хьаелл халкъий доттагIлен митинг.

Митинге къамаьлаш ду ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Сагаевс, Дагестански АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председателе нов. Алиевс, Хасав-Юртовски районерча садовода нов. Джанатлиевс, партен Ново-Лакски райкома секретара нов. Дибировас, Курчалоевски районерча тракторни бригаден бригадира СССР-а Лакхехьарча Совета депутата нов. Хамзатовс, комсомола обкома секретара нов. Дидиговс, кхычар а. Ораторашца деча къамаьлашка чIоагIа ладувгI нохчех, гIалгIайх, эрсех, аварцех, гIумкех, гуржех, армянех... болча эзараша наха. Ораторашца дувц котъяьннача ленински къамий политиках, берригача вай мехкара нах а санна, Нохч-ГIалгIай АССР-а а Дагестана а къахьегамхой цог гIоздаьнна партен XXI-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш бахкарах, семилеткан хьалхарча шерара план кхоачашъеш цар доахача толамех, шоаш беча балха тIехь къахьегамхоша лоаттаеча социалистически яхьах, хьалха тIехьабиса, шоай йоазув доацаш, баьде, къе хиннача Нохч-ГIалгIайчен а Дагестана а къахьегамхоша советски Iаьдал эттача шерашка боахам дегIаболабеши культура лаккъеши даьхача доккхача толамех. Ораторашца шоаш къамаьлаш деш хьоаду вIаши лоалаха ухкача Нохч-ГIалгIайчени Дагестанеи къахьегамхой доттагIал дуккхача хана денз хьадоагIаш хилар, Советски Iаьдал доаккхаш моастагIчунна духьал тIом беш а гитлеровски фашистех вай мохк лорабеш баьча Даьхен Сийлахь-боккхача тIем тIа а уж къонахчали денали долаш, майра моастагIчох латаш а маьрша къахьегаш а вIаши цаьча новкъосталца царна юкъера доттгIал чIоагIденна хилар... Цар хьоабу Сийлахь— воккхача В. И. Ленина хвехамца, Коммунистически партен хьалхленца Нохч-ГIалгIай мохк кIайча гвардейцех мукъабоаккхаш революцен шерашка а немций захватчикех Даьхе лораеш а турпала байна нохчгIалгIай халкъа къонгаш Шериков Асламбек, Ахриев Папур, Советски Союза турпал Нурадилов Хаппана.

Вай дерригa толамаш доахилга вIашгIехьа доаккхаш йола дукха еза Коммунистически партии дуккача къамех латтача вай паччахьалкхен низ а чIоагIало а духдувла, дохаргдоаца Советски Союза халкъий доттагIали хоастадеш ораторашца оала дешаш чIоагIа дог раьза хиле, тIоараш а детташ, «ура» оалаш тIаэц гулбеннача наха.

Дуккача хана денз юртбоахама культураш дуккагIа хьувкъийта, общественни хьайбай боахам лакхбе, хьайбаех дуккагIа пайда эца шоайла вIаши социалистически яхь лоаттаеча Ножай-Юртовскии, Дагестанскии, Ново-Лакскии районерча къахьегамхоша митинге дийцар шоаш тIаийца деккхараш мишта кхоачашду. БIаьсти сомий бешамаш дIайогIара план тIехкхоачашъяр, пIдуаргаш хIама ца эшшаш дIайийна ялар, соахка укх хана яьккхачул доахангара шура дукхагIа яккхар, паччахьалкхенга шуреи фуаши дохкара ах шера йоагIа план ханал хьалха кхоачашъяр цийцар Ножай-Юртовски районерча къахьегамхой викалаша. Яхь лоаттаеча хьалхара моттигаш лоацаш я А. Шерипова цIерах йола колхози «Октября 40 шу» яха колхози.

Шоаш даьхача толамех вIаши ловца а баьккха фусамдаьшеи хьаьшашеи дош делар карагIдаьннарех тийша Iергдац шоаш аьнна.

Семилетка кхоачашъеш къахьегача вIаши новкъостал а деш кхы а чIоагIагIа чIоагIдергда вай воашта юкъера доттагIал, аьлар митинг цIакъовлаш къамаьл даьча партен Ножай-Юртовски райкома секретара нов. Межидовс.

Митинге баьхкабар Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председателе нов. Алмазов, Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совета председателе заместитель нов. Атиев, министраш нн. Татаев, Забелин, партен Гудермесскии Сунженскии райкомий секретараш нн. Калагов, Чадов.

ДоттагIлен митинг йистеяьннаьчул тIехьагIа доккха концерт оттадир Дагестана а Нохч-ГIалгIай мехка а артисташеи цига вIашагIкхийттача районашкарча художественни самодеятельноста коллективашеи. Дагестанера баьхкача хьаьший сийна вай республикерча художественни самодеятельноста коллективаша даьккхар массанена а довзаш дола дукхаезача Дагестанах дола илли.

ДIаегIа сомий беш санна хоза тоаенна латтача боча-бIарий йоккхача гаьний Iийне — хьалла а Iоа а — доахаш иллеш а деш халхараш а долаш делкъел тIехьелца ха йихьар Дагестанерчеи вайнаьхеи кагийча наха а мехкараша а цхьана.

Нохч-ГIалгIай кагийча наьха безам тIабоцаш дар селий Iаьдалах деш хинна халхар: бе йоаллаш лоацо гIажилг а йолаш гонна юкъе йоал йоI е зIамига саг. Шоашца халхаваккха безам болаш волча зIамигача сагага е йоIага дIалу цар из гIадж. Цу тайпара из гIадж карара-кара а эцаш, безаме халхар цир нохчий кагийча наха дагестанерча мехкарашца. Вай шинна а республикерча къахьегамхой эраз долча вахарах лаьца даьхача иллеша дог гIоздоахар хIара цар оаз цIа мел хезачун.

TIехьара, сакъердамаш чакхдоалача ханна, доттагIлен костер оалаш йола цIи а лотаяь, цунна гоннахьа, чоал пхьарсаш а даьха, айхха кхотабенна дIаовтт из ци дезде вIашагIкхийтта нах. Цхьабакъда хIаьта а южаш яц халкъий доттагIлен хьамара доахача иллей оаз. Цо хетадолийт вежарашгеи южарашгеи юкъерчул башха, вай мехкарча халкъашта юкъера юкъ хийрагIа йоацаш санна. Да а цац вай халкъаш кхы хийрагIа, хIана аьлча советски мехка дахача моллагIча цхьан къама дог гIоздоал вокх къама дика гIулакхаш, къахьегама толамаш бIаргдайча.

Иштта цIенача цегашца, боккхача безамца дIахо йодача хана а халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдеш дIабаха а вай хьамсарча Даьхен вахар тоаде а уйла дегашка йоссийр доттагIлен цIей долча вIашагIкхийттача къахьегамхошта.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Сурта тIа: Ножай-Юрта хиннача доттагIлен цIейна хетаяь митинг (аьттехьа), трибуна тIа къамаьл деш я Дагестански АССР-а ССКП Ново-Лакски райкома секретарь нов. Дебирова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Лоалахошцара доттагIал чIоагIлу

Къилбаседа-XIирий АССР-а Пригородни районе массехк ди хьалха кагирхой фестиваль хилар.

ВЛКСМ Пригородни райкомо хьийха цига хьоашалгIа бахар Наьсарен районера кагирхой а. Байракхашцеи доттагIлен лозунгашцеи кийччьяьча машина тIа районера дикагIа бола комсомольцаш а, кагирхой а, Наьсарен района культуран Цен самодеятельносте цакъа лоацараш а бар. ЧIоагIа беза хьаьший даьрхIа тIаийцар хIирий катирхоша шоай лоалархой.

Хьаьшашка моаршал хоалтташ къамаьл дир ВЛКСМ Пригородни райкома секретара нов. Цаболовс:

—Тахан,вай кагирхой Цей дездеча дийнахь воашал долча Нохч-ГIалгIайчен викалаш баьхкаб вай долча хьоашалгIа. Уж бахкаро хIирашгеи гIалгIашгеи юкъера доттагIал чIоагIдергда.

TIаккха къамаьл даьча ВЛКСМ Наьсарен райкома секретара нов. Боковс кагирхой цIей даьккъал дийцар.

— Таханарча дено, — аьлар цо дIахо, — хIирийн гIалгIайн къамаш вIаши гарга а дугарца царна юкъера воашал а чIоагIдергда. XIанз укх сахьате Наьсарен районе шоашта юкъе воашал долаш бах хIирий, селий, эрсий, гIалгIай, иштта кхыбараш. «Октября 40 шу» яхача совхозера трактористаш хIире — Мисикови гIалгIа — Кулбужеви вежарий санна цхьан тракторни бригаде болх беш, денна балха заданеш тIехкхоачашъеш хьабоагIа.

— Кхы а чIоагIлулда вай Советски мехкарча къамий доттагIал, — аьлар н. Боковс ший къамаьл йистедоалаш.

ВIаши безаме а Iымерза а болаш чакхъяьлар катирхой фестиваль. ЧIоагIа са мукъа даьккхар Пригородни района художественни самодеятельносташа оттадьча концерташа. Дика концерт делар Наьсарен культуран Цен самодеятельноста коллективо а.

I. АБАДИЕВ.

Кхалнаха дизза дакъа лоац

Советски Iаьцало кортамукъале а маIача наха нийсса бокъо а еннай вай мехкарча кхалнаха. Советски халкъ доккхийду хьинар, къонахчал, лоIам болаш коммунизм хьалъеча дизза лакъа лоацаш кхалнах хилрах.

Социалистически юрта болхаме маIача наха нийсса бригалираш а, фермай заведующеш а, колхозий председателаш а ба кхалнах, общественни балхаца доккха дакъа лоацаш ба Наьсарен районера кхалнах а. Хьайбай фермашка шоаш ца кхобеш къахьегаш ба бIаьш доярканш Iаьсий леладеранш. Районе цIи хеза доярканш ба Экхажкъонгий-Юртара Р. Татриева, Х. Евлоева, Аьлти-Юртара Нугоевах Мальсаговаи, Сурхотларча ферме Iаьсий леладеш йола Аушева Люба, иштта кхыбараш.

Кирпично - черепични заводе болх беш йола Яндиева Лидаи, мельзаводе болх беш йола Умароваи, иштта дуккха кхыбараш хьинаре къахьетар бахьан долаш ерригача районе сий деш ба. Дукха кхалнах школашка хьехархой ба. Шоай хьаькъал а, хьинар а вай тIехье хьалкхеяра гIулакха цIалуш хьабоагIа уж. Уж ба Наьсарен юкъерча школе хьехархо йола Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат Шадыжева Лида, Экхажкъонгий - Юртарча школан хьехархо Хамхоева Роза, иштта кхыбараш. Дика дIахьу цар общественни болх а . Масала, Хамхоева Роза хьехархо хиларал совгIа юртарча женсовета председатель а я. Цо кулгалдеча женсовето дукха болх бу района политически а культурни а вахара кхалнах юкъеозаш, цун новкъосталца юрта хьайийллай барзкъаш тегарий кружок. Дукха кхалнах ба цига Iомалуш.

Районе меттел республике а йовзаш я Наьсар-Кертерча библиотекан заведующи Евлоева Диби. Цох тарра дика бу цо общественни болх а, из а женсовета председатель я.

Царех а иштта кхыча кхалнахах— къахьегамхоеха, кхалнахах — активисткех а йоккхий ю тха район.

ЕВЛОЕВА,
ССКП Наьсарен райкома женотдела заведующи.

Пионерий цIей

КIирандийнахь В. И. Ленина цIерах йолча пионерски организацен 37 шу дизара хетаяь пионерий парад хилар Нохч-ГIалгIайчен столице Грозне. Цига дакъа лоацаш хилар дезача ден сийна дукха пайдана гIулакхаш карагIдийнна бола дикагIча дружинай пионераш.

Дружинашкара рапорт хьийцар ВЛКСМ Грозненски городской комитета хьалхарча секретара новкъоста Космина.

Парад йистеяьнначул тIехьагIа Лермонтова цIерахча драматически театре пионерий слет хилар. Цига даккъа лоацаш сий дола хьаьший— хьалхара пионерий дружина вIашагIъелла Иван Тимофеевич Гончаров, эггара хьалхарча пионерех вола Иван Григорьевич Ярошенко, коммунистически къахьегама бригадера болхлой производстве хьалха латтараш, производствон новаторaш, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи викалаш, иштта кхыбараш а бар.

Слете дийцар города пионерий организацеша даь дуккха а дола доккхий балхаш, иштта йийцар цу слете цар даьча цу доккхийча балхий итогаш, дIахо йодача хана пионерий организацеша це лаьрхIа доккхий балхаш а дийцар.

TIеххьарча 4 шера 200 эзар сом гарга пайда баьб пионерашеи школьникашеи паччахьалкхенна, цхьан бетта 700 тонн совгIа металлолом гулдаьд. Пионераша дика дакъа лоац город тоаеш, гаьнаш йогIаш, улицах лелара бокъо йохаерашта духьал къовсам лоатта бу, «Семилеткан спутник» яха цIи яккхар духьа социалистически яхь лелаеш дукха пайдана балхаш ду. 5 отрядах из сий дола цIи тиллай. Царна юкъе я № 35 йолча юкъерча школера 7 «А» класса пионерски отряд. XIаьта ду школерча пионерий дружино дезача цIей сийна хиннача социалистически яхье хьалхара мотт тиг яьккхай. Дружинан балхах а вахарах а цийцар дружинан совета председателе Заитова Ленас.

Цу дикагIа йолча дружинага лелае дIаеннай городской пионерски организацен Байракх. ВЛКСМ горкомои халкъа образованен горотделон «ВОСТОК-57» яха радиола елар дружинанна, хIаьта Заитова Ленайна «Артеке» яха путевка елар. СовгIаташ делар № 37 йолча юкъерча 4 «А» класса отряда а, № 9 йолча юкъерча школан 5 «Б» класса звенона а, иштта кхыбарашта а.

Грознен пионераша декхараш тIаийцар «Семилеткан спутник» яха цIи яккхар духьа къовсам лоатта бе, общественни вахара юкъе дикагIа даькъа лаца, школе дикагIа деша, боккхагIчарна новкъостал де, Коммунистически партени советски халкъаи мутIахь хила.

В. И. Ленина цIерахча пионерски организацен 37 ши дизара хетаяь Нохч-ГIалгIайчен столице, Грозне хинна пионерий парад, цига дакъа лоацаш хиннача къонача ленинцашта дукхача хана цагадоагIаргдолаш доккха, хоза цIей хилар.

Сурта тIа: В. И. Ленина цIерахча пионерски организацен 37 шу дизара хетаяьча Нохч-ГIалгIай АССР-а столице, Грозне параде даькъа лоацаш хинна пионераш салют луш ба.

П. КАТАКОВА сурти текстн.

Механизаторий фусам-нана

Кхоалагга шу да Мальсагова Зарема йхар кхай тIа вагончика чу дола. 14 шу мара даьннацацар цун «Назрановски» совхоза Аьлти-Юртарча отделенерча нов. Албогачиевс кулгалдеча № 4 йолча комсомольско-кагирхой тракторни бригаде повараллa балха йоагIаш. Цу хана денз Iай мара ца къасташ цу бригадерча механизаторий йизза фусам-нана йолаш хьайоагIа из.

Тайп-тайпара а дика чам болаш а даа хIама кийчду цо трактористашта. Цхьабакъда, даа хIама кийчдар-м

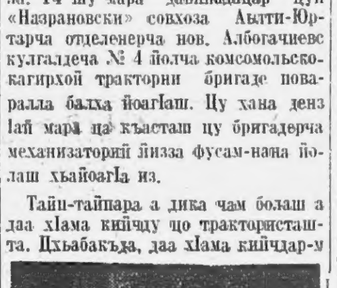

Заремай полевой станерча балха цхьа цакъа мара дац.

Массаза а чIоагIа цIена лоаттаю цо вагончик а цун гонахьа а. Механизаторашца делкъийга хIама даа чуболагIача хана шийлача хица улгаш а диле, истолаш тIа цIена баьхат а дилле цIенеи безамеи хулийт цо фусам.

ЦIенеи хозеи я механизаторашца салоIа моттиг а. Вагончика чу красни уголок я. Шиз истол а дIаьха гIандаш а латт цу чу. Цхьан истола тIа радиоприемник а цунна юхье керда зиоаш а латт, тархе тIа библиотеке санна нийсдаь дIаоттадаь художественнии технически книжкаш а, каьхата чандар а латт. Пенах хьалтеха плакаташ лозунгаш да.

Безамеи сакъердамеи салоI укхаза механизаторашца. Иштта дика шоай фусам хиларах чIоагIа дукха еза царна Зарема.

А. БОКОВ.

Сурта тIа: новар Мальсагова Зарема тракторни бригадерча красни уголоке гIулакх деш йоалл.

Г. Купина сурт.

Жа лоргаш да

Дуккагга йолча вай республикерча районашка бIаьстеи жа лоргилга дIадоладаьд.

Къаьстта дика дIахьош да уж балхаш Наурски районерча Калинина цIерахча колхоза жа Iуша Махамеджанови Митренкои тIахьожаш долча жаIулашка. Жа лоргача дика къахьегарца белгалбаьннаб Генус Татьянеи Виктори, Болдарев Иванн, Луговский Михаили. Царех хIара саго цхьан сменах 45—60 устагI лорг.

Жа лоргачарна ца социйташ болх дIабахьа новкъостал ду колхоза механизатораша а.

Х. ХАМЗАТОВ.

Артела болх тоабе беза

Грознерча Клара Цеткина цIерахча артела чуйоагIаш 12 ательеи мастерскойи я. Аьхки массаза а цукха заказаш хул царга. Бетта цкъашозза мара дIа а эцац заказаш, дIайдераш а геттара кIезига а да. XIаьта дIатуденна барзкъа сихагIа даьча а 2 бетта мара йистедаллац. Из да ательешеи мастерскешеи цхьан сменах мара болх беш ца хилар а беш бола болх бригадни методах ца бар а бахьан долаш. Артеле хIара портночо юхьхьера денз даь йистедаллалца ше ду барзкъа, болх кулгашца а бу. Цхьадола балхаш хала а овсарал йоацаш а да. Уж кхоачамбоацараш бахьан долаш биъ бетта план 88,4 процент мара кхоачашъяьац артело. Дика лелац болх май бетта а.

Йоккха барзкъаш тега цех я № 1 йола ателье. Укхаза болх беш ба говза мастераш Дунаев, Корниенко, Кузнецова, иштта кхыбараш. Хеталу ательеи планаш тIехкхоачашъе торо я, аьнна, цхьабакъда, говзача мастерех тарра барзкъаш тега шаьрбаланза а болхлой ба цига. Барзкъаш тега болабелча Iомабала а безаш хул уж. Цудухьа беттагара план кхоачашъяц ательес.

Цул совгIа берригача болхлошта а, ерригача щехашта а юкъе социалистически яхь йоаржаяьац ателье, яхьеа баьннарий балха хьокхамаш хан-ханнахь пенгазеташ тIа а доска тIа а гойтац. Цу кхоачамбоацарашта бехке ва артела парторганизацен секретарь нов. Хорошилов. Нагтахь мара цехашка хилац артела председатель нов. Понкин, болхлошца къамаьл кIезига ду, царна эшараш хац. Хьаьта эшараш дукха ца.

— Цехашка барзкъашта етта аьшкаш кIезига я, — йоах № 1 йолча ательеи мастераша Качаровс, Каспаровс, иштта кхычар. — Цхьанне болх бу, вож аьшк мукъаяларга хьежаш латт. Тукараш аьрхIа да; уж ирдац, тайп-тайпара бесаш дола тай а, чилла а тоъац.

Артела кулгалхой декхарийла ба уж кхоачамбоацараш сихха дIадаха а, барзкъаш тегарийн закройщикийн квалификаци лакъе а. Цхьадолча кулгашца деча балхашта механизаци е еза, болх шин сменах а бригадни методах а бе беза.

Берригача советски халкъаца цхьана шоай хьинар ца кхоаеш семилеткан хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе къахьегаш ба вай республикера къахьегамхой. ДикагIа кхоачашде деза артело цар хьашташ.

Г. АЛХАЗОВ.

Керда завод

Хьалъяь яла йоал Грозне еш латта механизированни маркхала-бетона завод. XIара шера 70 эзар кубически метр маркхали бетони арахецаш хургья из. TIехьарча техникаца Iалашъяь я ерригa завод.

Из болх бе йолаеларца республикера жхьйола зIамига, хайра пайда ца луш йола бетони маркхали беш йола моттигаш дIаяха торо хургья.

Укх бетта болх бе йолалургья завод.

Берригача юртбоахама балхашта механизаци е еза

Дуккача отраслей боахам а болаш йоккха совхоз я МагIалбика районера «Ингушски» совхоз. ВIашагIъелла дукха ха йоацаше а вай паччахьалкхен дикагIа йолча юртбоахама техникаца Iалашъяь я совхоз. Къаьстта дукха тайп-тайпара техника енай совхозе укх семилеткан хьалхарча шера. Укх бIаьсти тха совхозе яьхкай дика ялаташ хьахарца белгалъяьнна йола СК-3 яха самоходни комбайнаш. Из лоархIам бола дика агрегат лелае цхьа механизатор мара эшац, хIана аьлча гидравлически управлени а йолаш я из.

Цул совгIа тайп-тайпара йола сеялкаш, культиваторaш, рядашта юкъе обработка еш а цунца цхьана минеральни удобренеш ехкаш а йола механизмаш—МТЗ-5Л яха тракторaш, К-2,1 яха йол хьокха косилкаш, ПШТ-14,5 яха тракторий йолхьиннгаш, прицепаш, иштта кхыйола юртбоахама техника енай укх шера совхозе. Цо торо хулийтаргья берригача юртбоахама балхашта механизаци е а уж балхаш лоацача ханеи дикеи чакхдаха а.

СССП XXI-ча съезда исторически решенеша дегаш гIоздаьхача совхозерча механизатораша доккхий а сий дола а декхараш тIаийцад ялаташ дикагIа хьувкъийтара. Н. Мануковскеи А. Гиталовеи методах кулгашца къахьегилга балха юкъера цIа а даьккха берригача балхашта механизаци е даьрхIад совхозерча дуккача механизатораша. Алероев Iаьласи Бамбатов Зауреи кулгалдеча хьажкIаш лелаерий звенос 120 гектар йолча даьттан тIа квадратно-гнездовой хьисаде цIайийнай хьажкIаш, хIаьта хIатIаяьннача хьажкIаша хьахьокх квадраташ йийса йолга а мугIарашта юкъе урагIеи пхорагIеи обработка е йиш йолга а.

Лакхера декхараш да цу звенос тIаийцараш — хIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяьха хьажкIаш яхеи 400 центнер моша доакъар даккхеи даьрхIад цо. Ди а бийса а ца къовсаш къахьег Алероевеи Бамбатовеи уж шоаш тIаийца декхараш кхоачашдара. Шеко яц цар шоай дош кхоачашдергхиларах.

Берригача балхашта механизаци яра гIулакха дикка толамаш даьхад совхоза масса йолча отделенерча механизатораша. Цхьабакъда, шурий-товарни фермашка механизаци яра болх кIезига баьб механизатораша. Из болх чIоагIа уйла тIаяхийта чакхбаккха даьрхIа да тхо.

XIанз а тIехьа техника йоацаш а, чIоагIа къахьега дезаш а ба кIоагашкара силос хьатIайоахаш бола болх.

Боккха лоархIам болаш гIулакх да хьайбашта доакъар Iалашдара балхаш механизаци яь хилар. Цхьабакъда, цу гIулакха эшаш йола ерригa техника тха совхозе кхоачам хиллал-м яц. АргIаш деш йола механизмаш, волокушаш яц совхозе. ЧIоагIа эшаш я йол гулъешше а из тIа а еш, нийс а еш йола пресподборщикаш яха механизмаш. Уж а йоацаш я.

Уж чехкка кхоачашданза даргдоаца декхараш латт совхоза механизатораша хьалхашка. Уж декхараш кхоачашдарца вIаштIехьа даргда юртбоахама а хьайбай а продукцен ший мах лохбе, къахьегама овсарле лакхъе, хьайбаш леладерий болх аттача баккха.

Укх семилеткан план 4—5 шера кхоачашъе даьрхIа ба совхозера механизатораш.

Из вIаштIехьа даргда берригача юртбоахама балхашта механизаци йича. Цудухьа къахьегама овсарал совйоаккхаргйола, продукцен мах лохбергбола наькъаш лех Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Гуноев Iумара, цудухьа хIара сменах йола балха нормаш 1,5—2-зза тIеххкоачашйора квадратно-гнездовой хьисаде хьажкIаш дIаювча хана механизированни звенона кулгалдеш волча Цуцуев Дауда.

Шийна хьалхашка латта из лоархIам бола декхар кхоачашдара ший йола говзал, хьинар тIадахийта къахьег тракторно - полеводчески бригадан бригадира Боков Савар-бика.

Партес шоашта хьалхашка отталаь декхараш дика кхетадеш, балха дика къахьегаш хьабоагIа механизатораш Арчаков Хьажмурд, Белхароев Iалаудин, Боков Ахьмадхан, Соутиев Абдусалам, Алероев Ризван, иштта кхыбараш.

Дадийнача ялаташта дика гIулакх деш ба хIанз 4-ча отделенера нов. Гуноев Iумара кулгалдеча бригадера механизатораш. Ханнахьа техника кийчъяьяр цар Дадийнача ялаташта гIулакх цара. XIаьта сихбенна кийчлуш боахк механизатораш хьайбашта доакъар сихагIа а дукхагIа а Iалашдара.

Берригача юртбоахама балхашта механизаци е вIаштIехьа даргда дешарца механизатораша шоай говзал лакхйойя. Цу гIулакха—механизаторий квалификаци лакхъяра — укх шера курсаш вIашагIйохкаргья совхозе, хIаьта семинараш массаза а хул.

Сийленца, 4—5 шера кхоачашъе даьрхIад «Ингушски» совхозерча механизатораша семилеткан план.

М. МАМИЛОВ,
совхоза керттера мыженер.

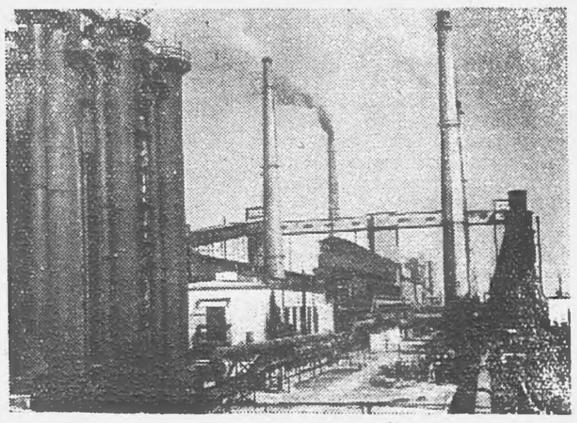

Эстонски ССР. «Кохтла-Ярве» яха сланцеперерабатывающи комбинат — республикера эггара йоккхагIа йола химически предприяти я. Йоагаш йолча сланцех газ, бензин, фенол, сангал, гипосульфит, иштта кхыйола химически продукташ йоах цу комбинате. ВорхI шерарча планах из комбинат кхы а духкхагIа шерье, керда цехаш яхка, синтетически керда материалаш цига хьае даьрхIа да.

Сурта тIа: «Кохтла-Ярве» яха сланцеперерабатывающи комбинат.

В. Горбунова сурт.
ТАСС фотохроника

Тхола ЯЗДУ

Укх деношка ТІой-Юртарча культуран ЦІагІа вай республикан экономикен культурен ворхІ шера чухь дегІайоалаярах йолча планах лаьца лекци йийшачул тІехьагІа Назрановски культуран Цієн художественни самодеятельноста коллективо сакъердаме концерт оттадир. ЧІоагІа раьза хилар гулбеннараш цу концерта.

А.-М. ДУДАРОВ.

* * *

Кхо бутт баьннаб ТІой-Юртарча бане болх ца бу. Цо болх ца барах БуротІа, 25 километр таьна бане аха безаш хул ТІой-Юртара бахархой.

Юртсовет а райисполкома коммунальни отдел а бани вІаштІехьа якхара гІулакха йоакхо еш яц.

* * *

Совхозашка, МТС-ашка рационализаци изобретательствоа дІахо дегІайоалаяра духьа а рационализаторски предложенеши технически эргалонаши балха юкъе йоалаяра духьа а йолаяь общественни смотр я хІанз вай республике цІахьош.

Йоаггіача тайпара терко а еш смотр дІаяхьарах боккха пайда баргба совхозашта, МТС-ашта, РТС-ашта. Смотр 25 мая йистеяккха лаьрхІа я.

ОСТАШЕВСКИЙ.

* * *

Шоаш тІаийца декхараш толамца кхоачаш а деш ЦхьоалагІа май тІакхачалехьа шоай ерригача участка ТІа агротехнико маяххара хьажкІаш дІайийна баьлар Шалински районерча «Джалка» яхача совхозерча дІадахача шера дукха хьажкІаш яхарах вовзаш вола А. Зармаев керте латтача звенсцара болхлой. Квадратно-гнездовой хьисапе хьажкІаш дІаера гІулакх шоаш Іома а даь шоай участка тІа хьажкІаш дІайийра цар.

Хьажкіаш хІанз дика тІаяьннай, мугІараш, квадраташ нийса я. ХІанз хьажкІашта доагІача тайпара гІулакх де кийчлуш ба звеноцара членаш.

Б. ЗАНГАЕВ.

* * *

Дика къахьегарца белгалъяьнна я Грозненски горпромкомбината № 1 йолча хІамаш тегача цеха бригада. Цу бригада керте латт дика опыт йола Карпенко Мария. Из бригада эггара хьалха йолаелар коммунистически бригада аьнна цІи якхара тІехьа къовсам лоаттабе.

Дикача толамашца кхоачашдир ЦхьоалагІча мая сийна тІаийца декхараш а, хІаьта хІанз хьинаре къахьегаш май беттара план ханал хьалха кхоачашъе оарцагІа баьнна а ба бригадан членаш.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

* * *

Дукха ха йоацаш «Сергей Тюленинн», «Азербайджанеци», «Л. Сталини» яхача танкерий (кемай) морякаша письмо дайтад машин-наькъахошка. Письмо тІа цувц, ворхІ шера план кхоачаш а еш мехкдаьттан продукташ ханал хьалха цІаяьхьара тІехьа Грозненцашца социалистически яхье довла безам болаш шоаш хилар хьахойташ.

Цу тІахьехама раьза хилар Грозненски Гудермесскии машин-наькъахой. ХІанз яхье а баьнна шоай балха толамаш дувцаш письмош дІа-юха кхухьийташ ба морякаши машиннаькъахойн.

С. ВОРОНИН.

* * *

Грозненски бувзама дистанцен связисташа Гудермесе телефонни станци яьй. Ерригаш а 6 комутатор оттаяьй цига. 60 бІаь тума паччахьалкхен ахча кходаьд связисташа из болх чакхбоаккхаш.

* * *

Дика къахьег Грозненски районерча «Советская Россия» яхача совхоза бакца даараш леладеча бригадай болхлоша. ХІанз рассада дІаегІа баьннаб уж, хІаьта минеральни удобренеш а ехк, ший ханнахьа хий а дет цар.

— 15 июне берда кабуц хургья тха участкашка—йоах баьца даараш леладерашца.

Ж. МАХМАЕВ.

* * *

Боаггіача тайпара Ерригсоюзни машин-наькъахой ценна накъа бахара шерра яхь йоаржаяьй Грозненски локомотивни депон болхлоша.

Цу яхьах тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш ба машинисташ С. В. Николенкои, цун помощник В. Е. Коптеви, машинисташ В. И. Горбатенкои, Г. Г. Шкутови, иштта кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

* * *

Ачхой - Мартановски районерча «Самашкински» яхача совхоза шоллагІча отделене укх шера дІае лаьрхІараш 550 гектар хьажкІаш яр. Уж хьажкІаш агротехнико маяххара дІаера дика кийчо йир совхоза болхлоша, хІаьта ерригa хьажкІаш квадратно - гнездовой хьисапе дІайийна а баьннаб уж.

ХІанз дІацийнача ялаташта гІулакх целга вІаштІехь доаккхаш ба уж.

А. МАЛЬСАГОВ.

* * *

Первомайски районерча Моче отарашка нах бахаш 98 цІа да. Отарашка хІама хьазца тика ца хиларах 3—4 километр сапа, фатаген, цІилеторг эца аха безаш хул укхазара бахархой.

Отарашта юкъе хила езаш йола тика 3—4 километр таьна а яькхха Іойиллай.

Дальшеи ноаношеи тика таьна хиларах дукхагІа йолча хана шоаш ца а ухаш деша дагІа бераш ухийт тика тІа. Деша дагІача берашта новкъарло ю цу гІулакхо.

Первомайски райпо декхарийла я отарашта юкъе тика Іо а йилла, лерттІа торговлен гІулакх тоаде а, цунца наьха хьашташ кхоачашце а.

Т. ХАШИЕВ.

КЕРДА БИБЛИОТЕКА ХЬАЙИЙЛАЙ

Грозненрча Калинина цІерахча поселке берригача бахача наха пайда эца йиш йола керда библиотека хьайийлай. Библиотекана къоастадаьд диъ цІа цола, Жуковски улицагІа № 45 йолаш дагІа цІенош. Абонементи, книжкаш чу лоатталу моттиги, читальни зали, хІаьта дукха общественно-политически, естественно - научнии, научно - популярнии, художественнии, берийн литература а ца библиотеке.

Книжкаш дешархошта лаьрхІа хоза тоаяь ветринаш я, деша мегаргдолча книжкай список я, тематически картотека я.

Къона книжкаш дешархой — берий а йоакхо яьй библиотекан болхлоша. Царна лаьрхІа а ветринаш деша мегаргдолча книжкай списоки я укхаза. Тха библиотекан болх ший тайпара хургба, хІана аьлча укхаза книжкаш дешараш дукхагІа долча даькъе гІалгІайн нохчийн хургболандаь.

Книжкаш деша тха библиотекера!

В. КАМБУР,
Калинина цІерахча поселкерча библиотекан заведующи.

Болхлой сомий бешамаш

Ши шу хьалха райисполкомо лаьтташ а денна сомий бешамаш дІаегІар Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлоша.

Йовзаргйоацаш хувцаеннай Андреевски долинера цхьа босе. Хьалха эрий илла моттиг хІанз эзарашца сомий гаьнаша хозъяьй. Денгара-денга боккхагІа хул боалий бурилгаш, зиза Іодежад Іажийн кхорийн, кІай кхоллар улл баьца комараш тІа.

Мукъача дийнахь а болх йистебаьлча а дукхха болхлойн гІулакхера нахи хул сомий бешамашка. Цхьабараша гаьнашта юкъе оасар ду, вокхар хий детташ, иштта кхыдола балхаш деш къонача гаьнашта гІулакх ду.

Дика я дукхача болхлой бешамаш. ЧІоагІа дика гІулакх ду гаьнашта №№ 1, 7 йолча цехашкарча токараша Е. Кондратьевси А. Ишевси, 2-чеи 4-чеи цехашкарча оператораша И. Кречетовси В. Трезновси, 5-ча цехерча слесара П. Ржевоке, 3-ча цеха механика Ф. Кабановс, инженераша А. Пивоваровс, Л. Суворовас. Бешамаш лелаю завода кулгалхоша а.

— Дика гІулакх доладаьд вай мехкарча кагиpхоша, — йоах завода директора Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата Т. Г. Семеновас. — Из болам хьал а лоацаш тха завода хІара болхлочо цьацца егІа а ца Іеш массехк га дІайогІаргья.

Шоай бешамел совгІа цехашкен установкашкен гонахьа а гаьнаш дІайогІа лаьрхІад болхлоша.

Н. ГЛУХОВ.

Дика летай колхоза сомий беш

Шерагара-шерага йоккхагІа хул Сунженски районерча «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза сомий беш. 1958 шера 80 гектара тІеи укх бІаьсти 40 гектара тІеи гаьнаш дІаегІай колхозо. ХІанз 240 гектар сомий бешамаш я колхоза.

Партен XXI-ча съезда исторически решенеша дегаш гІоздаьха семилеткан хьалхарча шера 1,5 миллион сома пайда эца лаьрхІад колхозникаша сомий бешамех. Гаьнаш дукха езаш чІоагІа дика гІулакх ду бешамашка говзара садовода М. Чеботаевс кулгалдеча № 1 йолча бригадан болхлоша.

БІаьстан юххье денз болабелар болхлой бешамашка балхаш де. ХьалхагІа бешамашта зенаш деча садоахкача хІамашта духьал дохьаж доалла молхаш техар гаьнашта, цул тІехьагІа царна юкъера лаьтта кІаьддир. Цу балха дика кхаьхегарца белгалваьлар тракторист Душин Алексей.

ЛерттІа гІулакх дар бахьан долаш дика детІаяьхкай бешамашкара гаьнаш. Ха йІоахлушшехь цхьатарра зиза техар царна. ХІанз ди тІехь боккхагІа хулаш латт боалаш, зиза Іо а дежа сомаш беш латт Іажийн кхорийн гаьнаш тІа. Гуш да бешамаш дика хьувкъаргйолга. 1957 шера дІаегІа гаьнаш а летай укх шера.

Цхьабакъда, Іай дІайхача деношта тІеххьа биллача шаво чІонакаш йохьаяь гІамгІаш летаяц укх шера. Из зе юхаметтаоттаргдолаш гаьнашта юкъе 19 гектар харбазаш дІайийнай колхозникаша.

В. ЦЫБИН.

Керда химически предприяти

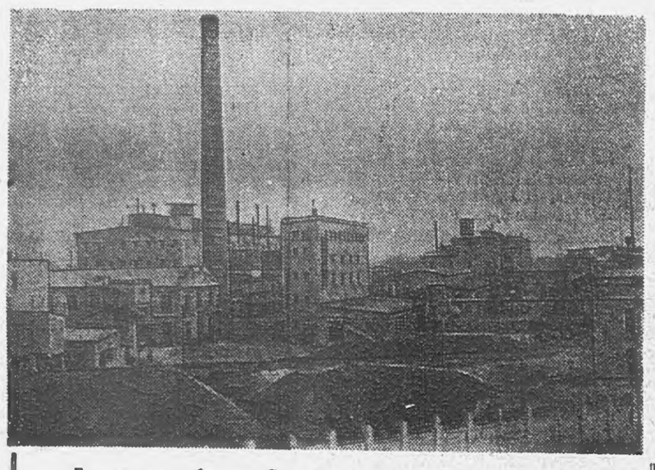

Белгородски область. Синтетически хьаьна кислоташ хьаьна спирташ арахецача Шебекински комбинате синтетически хьаьна спирташ арахецаш йола завод болх бе йолаеннай. Мехкдаьттан парафинах къастача продуктах химикаша доаха лакхерча сортах дола хьаьна спирташ химически промышленносто дукха пайда эцаш да. Царех хьаьо сапанна меттел барзкъаш дуттача лелаю а химически хьаьсата дІайода текстильно-вспомогательни а хІамаш. Цул совгІа уж спирташ леладу металлически рудашта обогощени еча а.

Химически способаца даьха хьаьна спирташ лакхара качество йолаш да. Синтетически хьаьнача спиртий цхьа тонн дуача даьттан 2—2,5 тонна когаметта я.

Сурта тІа: лакхарча сортах дола хьаьна спирташ арахеца завод.

О. Сизова сурт. **ТАСС фотохроника.**

ДИКАГІБАРИЙ ТОЛАМАШ

1959 шера 1-ча январгара 1-гІча майга кхаччалца хІара Іаттагара 800-и кхы дукхагІен килограмм шура яькхха республикан шаьрача ядача районашкарча колхозий дояркаш

Амриева Л.—Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1490
Колесникова Л. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1480
Степанова Е. — Сунженски района, «Путь к коммунизму» яха колхоз	1390
Комаренко П. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1281
Кедина Н.—Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1251
Амриева Р. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1250
Акинина А. — Сунженски района XIX партсъезда цІерагІа колхоз	1244
Амриева Ф.—Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1240
Вербицкая Д. — Сунженски района «ЦІеча Эскара» цІерагІа колхоз	1211
Безреброва Е. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1200
Амриева Р. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1200
Балакшина В. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1199
Кугаевских Т. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1190
Скорикова В. — Сунженски района XIX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	1159
Тройдокало Н. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1150
Белан А. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1145
Мерчанская М.— Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1145
Сдобникова Е.— Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1144
Пономарева А. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1126
Плысычева У. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1119
Чечикова Н. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1100
Маркова А. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1096
Никитина Л.— Наурски района Ленина цІерагІа колхоз	1092
Грибенченко А.— Сунженски района «Победа» яха колхоз	1089
Кучина М. — Наурски района «Октябра 40 шу» яха колхоз	1084
Зверева А. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1077
Авдеева — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1077
Понайтиди М. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1074
Золотарева Л. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	1064
Балакорева Е. — Сунженски района XIX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	1052
Кузнецкая А. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1050
Кохтина А. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1036
Ткачева Г. — Наурски района Калинина цІерагІа колхоз	1033
Бычкова А. — Наурски района «Октября 40 шу» яха колхоз	1031
Фоменко А. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1026
Шевченко А. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	1025
Одоевская М. — Сунженски района XIX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	1025
Кудрявцева А. — Сунженски района Ленина цІерагІа колхоз	1024
Пирогова А. — Наурски района «ЦІе байракх» яха колхоз	1008
Сорокина Р. — Наурски района «Октября 40 шу» яха колхоз	1004
Гайманова Н. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1003
Яковлева Е. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1002
Белякова А. — Каргалински района «ЦІе ахархо» яха колхоз	1002
Ковалева М. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	1000
Саврикова В. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	995
Игнатенко Е. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	994
Проценко Л. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	991
Изотьева В. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	990
Давыдкина—Сунженски района «Поледа» яха колхоз	977
Щербакова З. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	971
Заболотина З. — Сунженски района XIX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	971
Кулакова Ф. — МагІалбика района «Кавказ» яха колхоз	962
Компанейцева И. — МагІалбика района «Кавказ» яха колхоз	957
Шатурсина А. — Сунженски района «ЦІе Эскара» цІерагІа колхоз	954
Дуткина Р. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	946
Арабоочан А. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	940
Григорьева Р. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	939
Баскакова Н. — Сунженски района Кирова цІерагІа колхоз	937
Нагуманова Г. — Каргалински района «ЦІе ахархо» яха колхоз	922
Воронкова Т. — МагІалбика района «Кавказ» яха колхоз	916
Лапычева Л. — Каргалински района «ЦІе ахархо» яха колхоз	882
Никифорова М. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	869
Дохненко Т. — Грозненски района 1 Мая цІерагІа колхоз	859

1959 шера 1-ча январгара 1-гІча майга кхаччалца хІара Іаттагара 400-и кхы дукхагІен килограмм шура яькхха лоама районашкарча колхозий дояркаш

Тазбаева К. — Курчалоевски района Ленина цІерагІа колхоз	1070
Эльсаева С. — Ножай-Юртовски района Калинина цІерагІа колхоз	810
Эдильханова Д. — Курчалоевски района Ленина цІерагІа колхоз	788
Адамова Л. — Курчалоевски района «Новая жизнь» цІерагІа колхоз	749
Успаева А. — Курчалоевски района XX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	733
Куцаева Л. — Курчалоевски района Ленина цІерагІа колхоз	709
Эскиева Н. — Ножай-Юртовски района Кирова цІерагІа колхоз	701
Адамова М. — Курчалоевски района «Новая жизнь» цІерагІа колхоз	690
Ирасханова Д.— Курчалоевски района Куйбышева цІерагІа колхоз	667
Белалова З. — Курчалоевски района Ленина цІерагІа колхоз	655
Попович М. — Первомайский района Ленина цІерагІа колхоз	654
Цицаева К. — Курчалоевски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	651
Вандова Р. — Кучалоевски района XX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	621
Юсупова З. — Курчалоевски района Ленина цІерагІа колхоз	600
Абазаева М.—Веденски района Кирова цІерагІа колхоз	590
Мусаева М. — Курчалоевски района «Дружба яха колхоз	584
Юнусова Д. — Курчалоевски района XX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	566
Хаджиева Н. — Курчалоевски района Куйбышева цІерагІа колхоз	553
Амирхаджиева Х.—Курчалоевски района XX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	547
Хачароева Ж. — Первомайски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз	541
Межидова А.—Курчалоевски района «Дружба» яха колхоз	514
Чаниева Л. — Первомайски района Ленина цІерагІа колхоз	454
Гачанаева Ш. — Веденски района «Победа» яха колхоз	450
Долакова Х. — Первомайски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз	435
Решедова М. — Курчалоевски района «Октября 40 шу» яха колхоз	420
Магомадова У. — Веденски района Карла Маркса цІерагІа колхоз	420
Эльсиева У. — Курчалоевски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз	419
Алиева Ж. — Курчалоевски района «Путь к коммунизму» яха колхоз	411
Магомадова А. — Веденски района Карла Маркса цІерагІа колхоз	410
Медирсултанова Я.— Курчалоевски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз	403
Дасиева Н. — Курчалоевски района XX-ча партсъезда цІерагІа колхоз	401

1959 шера 1-ча январгара 1-гІча майга кхаччалца хІара Іаттагара 780-и кхы дукхагІен килограмм шура яькхха нохч-гІалгІай АССР юрта боахама министерствон совхозий дояркаш

Пшеничная В. — Грозненски совхоз	1220
Харитаулова Т. — Предгорни совхоз	1109
Аушева Г. — Ингушски совхоз	1068
Тунгаева Т. — «Горец» яха совхоз	1044
Томилина О. — Предгорни совхоз	1015
Комплектова А. — № 1 йола Шурий совхоз	974
Игнатенко О. — Шалински совхоз	969
Галаева З. — Ингушски совхоз	965
Исмаилова З. — «Горец» яха совхоз	956
Сорокоумова О. — Предгорни совхоз	954
Байгиреева М. — Предгорни совхоз	946
Акталиева Л. — Ингушски совхоз	929
Тащенко Н.—№ 1 йола Шурий совхоз	856
Жукова А.— Предгорни совхоз	836
Аристова А. — «Горец» яха совхоз	825
Мусходжиева М. — Шалински совхоз	821
Безлиева— Джалкински совхоз	820
Несина В. — № 1 йола Шурий совхоз	813
Локаташ И.—Шалински совхоз	811
Скибо Е. — «Горец» яха совхоз	808
Жукова Д.— Предгорни совхоз	804
Чихачева В. — Грозненски совхоз	800
Сологубова Н. — Грозненски совхоз	800
Горковенко Н. — № 1 йола Шурий совхоз	793
Салтамалиева А. — Гудермесски совхоз	792
Пшеничная Т. — Грозненски шурий совхоз	790
Ефремова М. — № 1 йола Шурий совхоз	784
Яковлева О.—№ 1 йола Шурий совхоз	780
Яхаева М. — Лермонтовски совхоз	780.

Дукха шура мишта йоаккхаргья

(зоотехника хьехам)

Цхьан сага сих дулх, даьтта, шура яькххара хьакъехьа Американ ВІашагІкхийттача Штаталгта укх гаргарча шерашка тІехьакхе аьнна мехка чухь оттадаь декхар чІоагІа дог гІоздаьнна кхоачашдеш доал деррита советски халкъ.

Из декхар кхоачашце йолаяьча социалистически яхьа юкъе бахаб вай республикерча юрта боахама къахьегамхой а. Укх шера колхозашкен совхозашкен дулх 2,2-ззеи, шура 1,3-ззеи яькхха, фуаш 1,5-зза дукхагІа тулде, хІара Іатта сих лаьрхІа 2250 килограмм шура яькхха, е соахкарчул 262 килограмм дукхагІа хургйолаш шура декхар тІаийцад цар.

Вай республике шура йоаккхилга лакхдергдола гІулякхаш да: доахан хІара шера дахкарггдолаш уж шоай ханнахьа бугІе дигар, шурий продукцен план оттаяр а цунна контроль лелаяр а, дехка доахан деттарггдолча ерригача хана дика кийчдар, уж дикача доакъарца а доажадеш а кхабар, доахан деттилга дика вІаштІехьадаккхар, шурий дикал лакхъяр, шурий фермерча балхашта механизаци яр, йизза производственни учет лелаяр.

Доахан хІара шера дахкарггдолаш уж бугІе дигар — доахан дебадеча а шура йоаккхилга лакхдеча а боккха лоархІам болаш да. Вай республикерча колхозашкен совхозашкен цукха доахан Іаьхара дус. ДІадахача шера 11 бетта даьча лоархІамех Первомайски районерча колхозашка 30 процент, Грозненски — 21 процент, Советски — 29 процент. Назрановски совхозе 58 процент, Лермонтовски — 36 процент, Предгорни — 28 процент доахан Іаьхара дисар.

Дехкачул тІехьагІа 16—18 ди даьлча, доахани шинарашн хьалхара бугІе ценача хана хІара цар 100 керта сих 95-нега Іаса лацийта деза. Дукхача шерашка зем баккхаро хьахьекхад, доахан хьалхара бугІе лийлача царех 65—70 процент доахан мара Іаса лаьца ца хилар. Цудухьа доахан хьалхара бугІе лийначул тІехьагІа 10—12 сахьат даьлча юха а бугІе дига деза. Цу хьакъехьа дехкачул тІехьагІа Іаса ца лоацаш дукхагІа ха дІайодаш да дикача фух дола доахан. Доаханга ший лар тІа Іаса лацийта уж дика кхаба з гІулакх де а деза царна, бугІаш дика кийчъе еза.

Шинараш хьалхара бугІе доагІа 1,5—2 шу даьлча, цар дегІалахкарга хьежжа.

Доахан Іахара дусаш хилар дІадаккха йиш хургья хьайбай лораша дечa новкъосталга хьежжа.

Доахан деттарггдола ерригa ха лаьца план оттае еза хІара боахаме. Из деш дІадахача шера хІара Іаттагара баьнна пайда, цун ха, унахцІена хилар, дІахеца ха, баккаргбола ха, Іаса лацийта оттаю план лархІа еза.

Хьалхарча квартале дахкарггдолча доаханга Іаса лацийта оттаю план шу йисте доаллаш уж дахкарггдолаш оттае еза.

Доаханга шура яькха оттаяьча планах къоастаю дояркашкарча доаханга шура яькха луш йола заданеш. Хіара доярка шийгарча доаханга шура яькха оттаяьча планага хьежжа дояркаша вІаши доаханаш. Шурий лабораторей болх вІаштІехьа баккха беза ха хьаэттай. ХІара боахаме ший центрифуга а шурий хьоанал къоастаярна эша химикаташ а хила еза.

ХьатІакхувш дола детта доахан шура дукха а хьаьна а луш хургдолаш кийчде деза хІара колхозе а совхозе а. Къона доахан дикагІа долча фух хилар шура йоаккхилга лакхдеча гІулакхех цаІ да. Цудухьа къаьстта теркам тІабахийта беза дикагІа долча фух дола доахан кхедара.

Хьайбай боахаме техническн прогресс е йиш яц доахана ду гІулакх, уж кхоабилга, царех пайда эцилга тоадарга хьежжа мара.

Хьайбай боахаме халагІа дола балхаш да: доакъар кийчдар, из хьахкар а хила дезача моттигашка хьатІадар а, доаханна доакъар диллар, кхо дІадаккхар, доахан деттар.

Московски областерча дикагІа долча боахамаша баькхкиа эемех, боаггІача боарамах вІаштІехьа даькхкача шура дукхагІа а дикатІа а яькха йиш хургья.

Доахан детта деза шамара чухь вІалла шура а ца юташ. Из дича ха тІакхачалехьа дукхагІа шура Іоаю Іатто. Шим а хьувш, етт нийсса беттар боккхача лоархІаме да.

ХІара колхозе а совхозе а хадданза тоаде деза доаханна ду гІулакх. Цу хьакъехьа кертера дар да дикача фух дола доахан ди тІехьа дебадар. Къаьстта теркам тІабахийта беза бугІа дика хилара. Из дика хиларга хьежжа хургда цох хьадоала фу а. Дикача фух долча доахана шура дукхагІа а дикагІа а лу. Шура дукха яькхарал совгІа, йоаккхаш йола шура хьаьна хила а еза. Дукха а хьаьна а шура луш долча доахана тайпаш денгара-денга дукхагІа хила деза хІара колхозе а совхозе а.

Йоаккхаш йола шура дукха хиларга хьежжа денна ца Іеш, шурий хІара ценна арахийце лелийташ, кІалхьоарца хІама цІена лоаттаеш, шим хьувш.

Грозненски районерча № 1 йолча Шурий совхоза деттача доахана Іуна бригадира нов. Бекомовс дувц хьалхагІа даькха ха тІакхача дикка юкъ йолаш шинараш дехкача доахана Іулех дІатохар оаха, 18—20 етт бочча доаркана 4—5 шинар дІатІа а луш. Даькка, кийчдацар оаха уж. Іай шинараш кхоалленашта кІал хулар, къаьстта шоашта деш гІулакх а доацаш. 1957 шера гурахьа денз даькка 5 бутт хьалха цхьан Іулца вІашагІтоха доладир оаха шинараш. Цу хана 80 шинар дар уж.

Шинарашка хьожилга тІадиллар вив сагах латтача комсомольски-кагирхой бригада. Царех хІаранега 20 шинар дар. Цу тайпара вІашагІтеха бригада шинараш даькка кийчде йолаелар.

Къаьстта уйла тІаяхийтар боаггІача боарамах уж кхабара.

Ди моллагІча бесса доагІе з дегІ чІоагІдалийта терхІаш, шинараш хІара денна арапелийтар. Уж цІена леладара а карагІомадара а чІоагІа йоакхо йора, шим хьувра. Иштта чІоагІа къахьегар а дика гІулакх дар а бахьан долаш цу бригадо шура яькхара хьакъехьа совхозе 1958 шера хьалхара мотти лаьцар, ший план 133 процент кхоачаш а йир. Доярка Деницкая Раяс шийгарча шинарашкара хІаранегара 2905 килограмм шура яькхар, доярка Глазовас — 2840 килограмм, Герасимовас — 2694 килограмм, Горловас — 2652 килограмм шура яькхар.

Царех шозех латта Іул вІашагІтохарахи из дикз гІулакх дергдолча нахага дІадаларахи беркат даьлар.

«Аскания Нова» яхача института опыташа хьахьекхад, даькхарггдолча шинарий шим хьер Іалаьмате боккхача лоархІаме гІулакх хилар. Цу института юртбоахама Іилмай кандидата А. Е. Макеевс йоах, иштта хьийна шим дегІабоагІа, шура дикагІа Іохец, шура чулелача ихьаньша болх дикагІа бу. Цу гІулакхо шамара температура 1,8—2 градус лакхъю. Шим хье болабе беза шинар даькха 3—4 бутт хьалхагІа, даькалехьа 10—12 ди хьаьна шим хьувлга сацийта деза.

Даькхача доахана а шим хье беза. Лекъа 10 ди даьнначул тІехьагІа хье болабий, даькка 10 ди эша ха тІакхаччалца хьув даькхача доахана шим.

Хьалха дехка шинараш къаьстта дика кхаба деза.

Бетта дика а бетташ, во кхоабаш хилча — етт гІеллу; дика а кхоабаш, во бетташ хилча — етт барст.

Доахан деттилга а уж кхоабилга а доаггІача боарамах вІаштІехьа даькхкача шура дукхагІа а дикатІа а яькха йиш хургья.

Доахан детта деза шамара чухь вІалла шура а ца юташ. Из дича ха тІакхачалехьа дукхагІа шура Іоаю Іатто. Шим а хьувш, етт нийсса беттар боккхача лоархІаме да.

Ди моллагІча бесса доагІе з дегІ чІоагІдалийта терхІаш, шинараш хІара денна арапелийтар. Уж цІена леладара а карагІомадара а чІоагІа йоакхо йора, шим хьувра. Иштта чІоагІа къахьегар а дика гІулакх дар а бахьан долаш цу бригадо шура яькхара хьакъехьа совхозе 1958 шера хьалхара мотти лаьцар, ший план 133 процент кхоачаш а йир. Доярка Деницкая Раяс шийгарча шинарашкара хІаранегара 2905 килограмм шура яькхар, доярка Глазовас — 2840 килограмм, Герасимовас — 2694 килограмм, Горловас — 2652 килограмм шура яькхар.

Царех шозех латта Іул вІашагІтохарахи из дикз гІулакх дергдолча нахага дІадаларахи беркат даьлар.

«Аскания Нова» яхача института опыташа хьахьекхад, даькхарггдолча шинарий шим хьер Іалаьмате боккхача лоархІаме гІулакх хилар. Цу института юртбоахама Іилмай кандидата А. Е. Макеевс йоах, иштта хьийна шим дегІабоагІа, шура дикагІа Іохец, шура чулелача ихьаньша болх дикагІа бу. Цу гІулакхо шамара температура 1,8—2 градус лакхъю. Шим хье болабе беза шинар даькха 3—4 бутт хьалхагІа, даькалехьа 10—12 ди хьаьна шим хьувлга сацийта деза.

Даькхача доахана а шим хье беза. Лекъа 10 ди даьнначул тІехьагІа хье болабий, даькка 10 ди эша ха тІакхаччалца хьув даькхача доахана шим.

Хьалха дехка шинараш къаьстта дика кхаба деза.

Бетта дика а бетташ, во кхоабаш хилча — етт гІеллу; дика а кхоабаш, во бетташ хилча — етт барст.

Доахан деттилга а уж кхоабилга а доаггІача боарамах вІаштІехьа даькхкача шура дукхагІа а дикатІа а яькха йиш хургья.

Доахан детта деза шамара чухь вІалла шура а ца юташ. Из дича ха тІакхачалехьа дукхагІа шура Іоаю Іатто. Шим а хьувш, етт нийсса беттар боккхача лоархІаме да.

ХІара колхозе а совхозе а хадданза тоаде деза доаханна ду гІулакх. Цу хьакъехьа кертера дар да дикача фух дола доахан ди тІехьа дебадар. Къаьстта теркам тІабахийта беза бугІа дика хилара. Из дика хиларга хьежжа хургда цох хьадоала фу а. Дикача фух долча доахана шура дукхагІа а дикагІа а лу. Шура дукха яькхарал совгІа, йоаккхаш йола шура хьаьна хила а еза. Дукха а хьаьна а шура луш долча доахана тайпаш денгара-денга дукхагІа хила деза хІара колхозе а совхозе а.

Йоаккхаш йола шура дукха хиларга хьежжа денна ца Іеш, шурий хьоанала хьежжа а дала деза доярхана доагІар. Шурий лабораторей болх вІаштІехьа баккха беза ха хьаэттай. ХІара боахаме ший центрифуга а шурий хьоанал къоастаярна эша химикаташ а хила еза.

ХьатІакхувш дола детта доахан шура дукха а хьаьна а луш хургдолаш кийчде деза хІара колхозе а совхозе а. Къона доахан дикагІа долча фух хилар шура йоаккхилга лакхдеча гІулакхех цаІ да. Цудухьа къаьстта теркам тІабахийта беза дикагІа долча фух дола доахан кхедара.

Хьайбай боахаме технически прогресс е йиш яц доахана ду гІулакх, уж кхоабилга, царех пайда эцилга тоадарга хьежжа мара.

Хьайбай боахаме халагІа дола балхаш да: доакъар кийчдар, из хьахкар а хила дезача моттигашка хьатІадар а, доаханна доакъар диллар, кхо дІадаккхар, доахан деттар.

Московски областерча дикагІа долча боахамаша баькхкиа эемех, боаггІача боарамах кхаба а кхоабаш, автопоилкашца доахана хий меладаро царгара шура 5—10 процент дукхагІа якха а доаханга хьожаш дІайода ха 8—10 процент лоацье а торо лу.

Шура йоаккхилга лакхдеча кертера дар аьхкиа а Іай а хадданза доахан дика кхабар да. Масса хана а хургдолаш доакъар Іалаьцдар — шортта силос йоллар, дукха белоч йоалла, дукхкача шерашка тІайоала кхех йола баьцаш хІара шера дукхагІа дІаер кертера дар да цу хьакъехьа.

Цу ерригача торонех бизза пайда йийца, Нохч-ГІалгІай республикерча хьайбай боахам лелабеча болхлошта ворхІ шера йоагІа шура яькхара план ханал хьалхагІа кхоачашъюлургья.

В. А. РЫБАКОВА,
Нохч-ГІалгІай АССР-а Юрта боахама Министерствон болхло.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

дунен халкъашта юкъера тIехьатетта йиш йоаца дешаш къоастадара тIехьа

ПЕКИН, 19 мая. (ТАСС). Кхыча мехкашцарча гIулакхий Министрий Женеверча совещане Малхбузерча паччахьалкхенаша оттаяь «комплексни план» оалаш яр йоацхаш, «Дагун бао» яхача газето язду, хIара цар а чIоаггIа чоалхане дола тайптайпара дешаш цхьана вIашагIтохар германски дош машаре къоастаде совещанес беча балха духьале е гIертар мара кхы хIама лерхIа йиш яц яхаш. ХIанз укх сахьата тIехьатетта йиш йоаца дош ца Германеца машара договор ярах дола дош, яхаш, белгалдоах газето. Малхбузе «Германи вIашагIкхетара» дош къоастадайта гIерт. Германи вIашагIкхетилга аггара хьалха немций шоай гIулакх долга хIаранена цика ховшшехьа а.

Шоай план тIаэца йиш йоацилга шоашта шаьра ховшшехьа а, малхбузерча паччахьалкхенаша юкъейоалаяьй из совещанес ший болх толамца дIабахьара цухьале е, йоах газето.

Малхбузерча паччахьалкхенаша еча предложенеша хьаьда ха йоацаш тIехьашка тетт Германеца машара договор елга. Германи вIашагIтохарах даьсса хабар а дувцаш, Германи вIашагIтохара новкъостал хурггдола цхьаккха хIама цац цу плана автораша. Германи вIашагIтохарах дола дош германски дош къоастадара духьале ярна бахьане увттаду цар.

Советски Союзои ГДР-аси оттаяь хьаьда йола предложенеш хьаллаьцар немций халкъо, Европан халкъаша, церригача дунен тIарча машар безача халкъаша. Германеца машара договор яр. Малхбузерча Германера оккупационни режим дIаякхар — тIехьа а ца тетташ къоастаданза даргдоаца дешаш да. Нагахьа санна дIахо йодача хана а малхбузерча паччахьалкхенаша иштта дола гIулакх цIахо хьой, совещанен балха духьале йой, кхы а вогIа долча хьал тIа доаккхаргда цар шоай хIама.

Францерча фашистий керда зуламаш

ПАРИЖ, 19 мая. (ТАСС). «Юманите» яхача газето беча хоамах, 16 мае Блуа яхача городе (Луари Шери яха департамент) фашистски алементаш Французски коммунистически партен департаментски федераци чуйолча цIеношка чухьилхар. Иштта бандитски хьисапе уж чухьилхаьчул тIехьагIа. Блуарча коммунисташа берригача республиканцашка кхайкарал дир демократически кортамукъал лорае уж тIахьехаш.

МИЛИТАРИСТАШИ РЕВАНШИСТАШИ СИХБЕННАБ

БОННА, 19 мая. (ТАСС). Женевски совещани эттача деношка реваншистийи милитаристийи организацеша белгалбаьнна сихбаьб шоай болх.

ДПА агентствое беча хоамах, Людвигсбурге митинг хилар «Россерча немций землячество» яхача реваншистски организацес яь. Реваншисташ хьалхьебеш митинге къамаьл дир байдда баьхкаьрий гIулакхий боннски министерствон статс-секретара Нама. Хьокхаме да иштта гулбеннача цу гIозарга моаршал хоатташ канцлера Аденауэра каьхат дахьийтар.

Реваншистий слеташ хилар Бовере, Баденвюртенберге, Бремерхафене, Малхбузерча Германен кхыча моттигашка а. Фрейбурге немецки парашютистий союза членаш вIашагIкхийттача метте хьалха хиннача гитлеровски эпсараша реваншисташ тIахьийхар германски милитаризма «традицеш» Малхбузерча Германе тIагIертта дIайоаржаьр.

Г. ГУРЬЯНОВ.

Токио. Японо-американски «кхерамах лоравалара договор» яхар дIаякхха аьнна цхьа барт а болаш гIулакхаш доладаьча дийнахьа премьер-министра резиденце хьалхашка студентийн студентай демонстраци хилар. Токиорча кагирхой-викалаша дIаккхйкадир США-н агрессивни планашта мохк юкъе хьош Японен правительствос лелаеча политикана шоаш духьал хилар. Резиденцен наIарех чубовла гIийртар студенташ; цхьабакъда полици чIоагIа духьал яьлар царна.

Сурта тIа: полици студенташ лелхабеш я.

Джапан Пресса сурт.

Ц IАЙЗАЬ шийла дII. ГIорабича санна бола бос баха шийла малх наг-нагахьа морхашта юкъера хьаара а къеде, юха а къайлабоал. Лайво хьелаяь йола шаьра аре баьде хьу ягIаш долча лоамашка йоал, цу хьу ягIача лоамел тIехьашка кхы а лакхагIа дола лоамаш дагIа. Лайво хьеладаь, мелах дича санна да уж. Iаьржа чоапилгаш санна лай тIа гIолла лел нах, уд грузовикаш. КIур беш я походера кухнеш, лохера урагIа ухаш, танкаш тIех ца йовлийта доахача орашта юхе, даьтта улхаш санна, Iолег кердда оахкача лоабата галаш. Ор чу болх беш эзараш нах боахк — йIаьха польтош ювхаш а, лоацига дIайха барзкъаш дувхаш а къоаной, телогрейкаш ювхаш, цхаралаш тухкаш, салтий иккаш ювхаш кхалнах, городашка ювхаеш йола польтош, ботеш ювхаш кхалнах. Дербат динза долча кIайча кхаькхий кетараши йоккхий яьнна кийнаши йолаш ха-ди даха лоамарой.

Кулгаш. Боарам боацаш дукха адамий кулгаш. МаIача наьха, кхалнаьха, низ бола, къона, къьна, мордаш хобаденна кулгаш... Уж кулгаш белий Iержаш лийцаь да, баргаш етташ гIорадаьча лаьттах дарбалаш доахаш, цIока морцаш селла шийла йола танкаш тIех ца йовлийта йогIа чона бечош лувцаш, урагI а ухийташ кIоагашка бIоагIий догIаш да уж кулгаш

Сангара оагIонца хьалъоттаю цхьа бел, цхьаьхха а, цхьаьхха а. Iокхосс барг. Лаьтта Іоотт болчакхаш.

— СалоIа ха кхаьчай! — хоз команда. Цхьанне вокхан кулг лувцаш а, белий Іержаш лувцаш а нах сангар чура хьалтIабувл.

Походерча кухнена юхе очередах латт чамеш, кружкаш, яьнгаш бе а доахкаш нах. Бегаш. Белар. Вокха моттиге маIача наьхен кхалнаьхен цхьа тоаба йоал лоа тоIадеш.

— Ер фуд шун? Хьетт е дага-м дац шо?! — яхаш кхайк IаIаьмате хоза, чам бола хьаж етталу чами бе а боаллаш йода цхьа кхалсаг.

— Хьо-м хьай ялат чунйцаь яьннай мотт сона? Хьо хьай дакъа доккхарг. долаш саг я! — йоах лергаш дада кий а туллаш зокх болча цхьан зIамигача саго, кхалсага бе боаллача чамегахьа корта а лестабеш.

ХЬАТТАРА гонахьа гулбенна нах латт. Хьалхашкахьара цхьа-ши мугI гора хайшаь багIа, тIехьашкарбараш ура латт. Кхы а гаьнагIарбараш — хьалтессаьча лаьттан гувнаш тIа латт. Нах сакъердаме, белаш ба. Тіехьашкахьа а яйтаь наьха гонна хьатIаэзаь латта башха дика ши говр а йоаллаш йола фургон. Ши ког Іочу а элла, пандар чубоаллабеча кIинга тIа, вагIа пандар локхаш вар. Цунна тIехьашкахьа фургона тIа ба артисташ: кхал а маIа а нах. Конферансьес фургона тIа а этта хьакхайкаду:

— Концерта тIехьхара номер лургья Ишхоев Махьмуда! Эрсий халхара йиш!

Наха тIоараш тох.

Махьмуд иккаш а ювхаш, цIе кочи сийна хачин а ювхаш ва. Мехкарашка бIа а тувсаш, чIоагIа говза халха воал из. Хьежаш бараша тIоараш детт.

ЦIаьхха, вIалла мичара дера а ца ховш, жIали эккх Махьмуда когашта юкъе, кхераденна из тIаккха фургонах дIаежаь латтача говрашта когашта кIал эккх. ТIаккха къахка а къаьхке говраш дIаметтахьа лелх. Конферансье фургона тIара чувож, хIаьта пандар лекхачо ший пандар сацийтац. Махьмуд, гобаь латтача наха юкъера ара а ийккхе, ведда ший новкъосташта тIехьа вода. Шокарч, гIараш, белар да царна тIехьа.

— Болх болабе! — команда лу гIараш ювша а еш.

ХIаьта фургон наха яьккхача сангара юххе гIолла ше ма йодда йодаш я.

— Ой, са дукхаяхарг! — яхаш кхайк Махьмуд.— ГIора ма яьйий хьо! — ший кетар дIатIакхолл цо иллн оалаш йолча шоашцарча йоIа. Мух хьеккхашехь а фургона тIа ура а эттаь гуржий чокхий тIадувх Махьмуда, иккий бертигаш мамогга Іочу а хьовзайийя, царна хаче гIогIаш Іотіаохк цо. ТIехкара меттел йовлакх хьерч, керта тIа — беттиг тулл.

— Кийча ва!

«Ва мехкарий, шо сенга долха ла ла лай»! — яхаш йиш лекх фургона тIара.

ТАНКАШ тIех ца ювлийта даькхача Іалаьмате дIаьхача ора чура хьалтессаьча лаьттан тIа Іохайша багIаш а уралатташ а дукха нах ба. Ор чу Іочу ца легар тамаш йолаш, селла йистe латт хьалхашкахьарбараш, Іочу ца легар духьа шоайла хьалувц цар. Пандар лекхашвар а латт ора йистте дIатIа а ваха, Іочу а хьежаш пандар лекхаш. Польтув а ювхаш, «дото» кий а туллаш, шелвенна увза а луш ор чу илли доахаш ва цаI. Боккха бала лайнача сага тара я цун юхь. Конферансье латт цунна уллув. Юкъе-юкъе лакхехьара топпара галаш етталу цун керта тIа, баламаш тIа.

— Тореадор, хьакхаштагIа хила... Тореадор, Тореадор! — хоз кIалхара хьал. Илли доахачун ира, шаьра чIенг етталу.

— Из модж хIана эг-теш цун? Шелваларах эг-хьогI е цо шийна еча халонна эг-хьогI? — яхаш шийна юхе латтача теннача воккхача сагага хетт Іаьржа ши бIарг а болаш волча цхьан беррашха зIамигача саго.

— Цунна эгае харах эг из! — аьле из кхетаве вол вож. Бакъда, зIамига саг, цо шийга аьннар хьа а ца хозаш, гIол а ийккхе тIера чувода. Ора дехьа оагIорахьа латтараш кIаж а бахе белалу. Берригаш а цхьатарра ор чу лега минут йодац. Ор чу кхийттача кIаьнко хьа а ийце, цхьаннена топпара гала тох. Нах юхатIехьашкахьа лелх. ГIараш, яппараш йолалу. Илли доахаш лаьттар, илли саца а сацийте, ора йисте хьатIаоагIа. Цунга муша гов Іочукховдаду. Муш шийха дIа а тессе кулг лостаду цо. Муш хьалъоз. Чукхийтта хиннача кIаьнкои администраторои кIалхара баргашца хьалтетт артист.

«Все выше, и выше, и выше!»..: — берригa нах бела а беш, бегаш бу цхьанне.

... Біарг тIа ца отташ кхесташ хаче гIорIаш а долаш, ор чу «кинтоури» яха халхар деш ва Махьмуд..: Халхар йистедоал.

— Ак! — яхаш цIогIарч детт бIарахьежаш латтараша. — Ер башха театр да! ЦIаьхха халха ца воале, оаха хьалтIавоаккхаргвац хьо!

Махьмуда кхы а кIезига халхар ду

Цо муш хьалоац. Из наха тIагIолла тIехвохийташ, селла барт болаш хьалъозабу наха муш. Сов чIоагIа раьза хиннa цхьа кIаьнк, верригa вела а къежаь, Махьмуда мархIа эккх.

«Петька, шортагIа хила! Лаба кIал доахка бIаргагаций хьона артиста бIаргаш! — яхаш кIаьнкага цIогIарч детт новкъосташа...

Команда лу: «Юха а болх болабе!» —аьле. ТIа-тIа гаьна а йоалаш лекха «Ва мехкарий, шо сенга долха ла ла лай» яха йиш я хьахозаш...

1943-ча шера къулбехьен фронте концерташ телаш хилар Ишхоев Махьмуд а волаш йола Нохч-ГIалгIай филармонен артистий бригада

ТIО-НОВКЖЬА хьийдда йодаш я грузовик. ГIеттаьча сирача дема цIог да цунна тIехьа текхаш. Наькъа йистте лаьттах бат а гIортаяь латт Іаьржа жIарг а диллаь йола танк, дIахо ваьннача—бIаьринга кIотарга тIа тIа-кIалтIа а ийккхаь улл цхьа грузовик.

Никъ чIоагIа зувш, йоккхийча топашен бомбашен даьхача кIоагех машин лораеш лехк шофера. Тар а етталуш цунна уллув вагIа Махьмуд. ХIаьта кузов чура хьахозаш иллеш да, дегаш ураэттаь доаха низ бола иллеш. Махьмуд шофера дIатIатерс. Шоферо шорттига голаца дIахатетт из. Махьмуда бIаргаш хьалокх.

— Сакъердаме нах ба вайбараш! — йоах цо сетта а веш.

— Цар-м фу де дезар! Хьабар ба хала болх, мелла дукха халхар Іа дича а — кхы а, кхы а, кхы а де яхаш кхайк, мотт бIаьхбаллалца де дезаш хул хьо халхар!.. — йоах шофера: — Хий ма эшар вайна, — белгалдоакх цо, Іы гIеттача радиатора ногIара бIара а хьежаш.

Махьмуд тхьагIарвода.

Юртах чуволлача метте гола тох. Лаьттан гув. Гувнд боса кIир техьа-ча кхертIошца яздаь да: «Деррига а — котало якккарна»... Цигга латт цIе байракхилг е а йоаллаш машинаш дIа-са хьежаеш цхьа йоI. Вокха оагIорахьа — цIалг дагIа. Цига гIолла додаш хи тоатолг а да. КIотаргашта юкъе къайладоал из. Хи йистте зизаш а увш, хоза баьнна бай ба.

Машинаш дIа-са хьежаеш латтар, салтий кий а туллаш, гуржий мехкарашта тара а йолаш хоза йоI я. Коча тIа гIолла оззадаь хьоарчадаь тIехкар. Иккаш а ювхаш болча когий хозача ностарашта юбка тIатеIаю михо.

Біарг-цIацкъам тохача юкъа из деррига а бIаргадайна, мах баь ваьлар шофер...

— Ер дош да! — аьнна, гIозвьанна чакхвоалаш йоIа бIара а хьежаь, цIаьхха машин ссцаю шоферо.

Кузове багIарашка цIогIарч, мухьарч, белар доал. Берригаш а вIаштабетталу уж.

— Фуд ер?! — хетт корзагIвьанача Махьмуда.

— Хий а доттаргда, тамашне хозача йоIах бIарг а тохаргба! — йоах вела а къежаш шоферо.

ХIа аьнна из машина тIара Іовоаллашехь а, ена хьатIа а эттаь чаз делар цунга «тамашне хозача» йоIо:

— Фу ду Іа? Коартолаш яхьаш-м вагIац хьо! Нах беций хьа машина тIа багIараш? МалагIча даькъацара ва хьо? — хетт цо, бегашцара шофера чам а боабеш . Махьмуд цец а ваьнна бIарахьеж йоIа..:

— Хьо вий из?! — аьле цIаьхха цIогIа эккх йоIага, дунен тIа мел дола хIама диц а дале, мархIа кхета аьле Мухьмуда тIахьед из.

Воха дукха хIама ца эшаш волча шоферо гIулакх кхетаду. Вела а къежаь, цхьанна хIаманна гунахь доацаш санна, машина чу хий дотташ воалл из.

Баь чIегилга тIа пандарга йиш йоаккхаш ва пандархо. Шоай дувладенна дегIамаш мукъадоахаш ба актераш. ЦIагIара байдда хьаара боагIа маьлхах баьга а баьга бола мехкарий-регулировщицаш. Царех цаI Женена метте дIаотт, вожаш артисташца дIаув. Бегаш. Белар. Махьмуди Женяк лаккача кIотарго деча Іийне дIаэтта латт.

— Керта кIажараш хIаьта?! — эккх Махьмудага.

— КIажараш-м юхахургьяр! — йоах Женяс. Цун бIаргаш, цхьа хIама лаха гIерташ санна, Махьмуда юхьа тIа, бIаргаш тIа увтт... Йицъеннайий хьона со? — яхаш хетт цо, цхьаккха хIама цунна дицденнадоацилга шийна ховшшехь а.

— Йицъеннаяц! — йоах Махьмуда, цунна тIера бIарг баккха низ а ца кхоачаш.

Доккхача иразах кхийна саг санна, гIозъяьнна я Женя.

— Мича долх шо? — аьле хоатт цо дог тоха а дале. — Гаьна боацаш тIом ба...

— Тхо-м массаза а да тIом болча метте.

Автомобило цIогIа тох.

— Дала хайра ма долда хьо машинах а! ЦIаккха а талха а мича талх цун-м из машин! — йоах Махьмуда машина цIогIа хезача. Кулгаш а лаьца шорттига машина дIатIаболх уж. Цхьан-шин дийнахьа юхадоагIаргда тхо. Хьежаш хилалахь! Хьоца цIенхаштта цхьа къамаьл де дезаш ва со.

— ХIанззе а хьаала,—яхаш шорттига дехар ду Женяс, Махьмуда «йиш яц» аьле корта лостабу. Ше кабинка чу дIачухайначул тIехьагIа хьамссара Жене балам тIа кулг дулл цо..:

ДОХАДАЬЧА цIеношта, цIеной гIовнаш чу а даха ягIийсаьча пишкий тунгилгашта, къаьстта белгалдаьнна цхьа жIарг а долаш, немций аьшка кийнаш тIа а ягIаш цхьатарра мугIарагIа латтача кIайча жIаргашта юхе гIолла тIех а лелхаш, саделла хIама дисанза йолча юрта юкъе гIолла хьийдда йода машин. ТIа-тIа чIоагIагIа а хозаш, балама тIехьашкара хьахозаш да йоккхийча топий таташ. Артисташ гIар-тата доацаш сайцар, хIаьта Махьмуд цхьаккха хIама хозаш а е гуш а вацар. Цхьаннахьа гаьнна сийнача сигала гIолла дIахьежаш ва из...

НОНАГIАЯР яга а яьга йола юрт. Лоадама хIама ца дуташ йоккхийча топаша тийдаь я сомий бешамаш. Хенаш лийгаьчул тIехьагIа ягIийсаьча юхкаш тIара урагIа хайшаь дагIа сега лаккхал дола дахчан хьоасий. Школен цIеношь. Нийсса ах тхов бохабаь ба цун. Хьалхьайна дагIача тхов тIарча аьшко, михо эга а деш, доарахочо вIашагIхьекхаеча цергаша санна, таташ ду. Наг-нагахьа мара ца дагIийсаьча хенашта кIал, аьрзех лечкъа котама кIоригаш санна, хьулаенна латт машинаш.

Школа наIараш а кораш а доацаш я. Хьалйиззаь герзаш а долаш бола нах ба цу чу. Къона, маьлхо боагабаь, салтий кийнаш тухкаш, хьоцараша яьха кочамаш ювхаш. Хьалхашкахьа дIахьежаш багIа уж. Елакъежача цар юхьмарех холу чIоагIа сакъердам баьнна уж хилар. Хьалхашкахьарча мугIарах багIа эпсараш, ынарал, юкъ-юкъе воеини барзкъаш а дувхаш кхалнах. Ювлача йоккхийча топий таташца йистеоал Махьмуд бегаш беш дола жугатий халхар даь. ЧIоагIа тIоараш детт. Халхарой дIабаьннначул тIехьагIа хьагучайоал ехк хьекхаь бужабаь кера корта а болаш, Іалаьмате дика кийчъяь концертни коч а ювхаш йола хозача дегIара къона йоI. БIихой шоайла бIарахьеж, шоайла бIа-саьнаш ю цар...

Махьмуди цунцара йоIи — лоалахарча цIагIа ба. Іаьламате сиха хийца а хийце «краковяк» яха халхар деча хана эша барзкъаш тIадувх цар. Хьачуоал концерт леладешвар.

— Краковяк кийчденна дий? — аьле цIогIа а техе, юха а къайлаоал из.

Болххашехь а чопилгаш дIа а дохкаш, цунна тIехьа-тIехьа дIаболх Махьмуди цунца халхар деш йола йоIн. Гой, цар кулгаш хьалоац, халха бала кийчлу, бакъда, цу ханна сцена тIа хьатIавоал инарал:

— Новкъостий! — аьле кхайк из зрителашка хIаьта Махьмуд, кулг а лостадийя, шийна дIатIавех цо. — Политуправленегара радиограмма кхаьчай вайга. Искусствай Комитетен профсоюзий ЦК-ен сийлен грамота хьожаяьй вай везача хьаьша. Ишхоев Махьмуда. — Зало тIоараш тох. — Цо 360 концерт деннад фронте! Еррамо болча артистий-патриотий чIоагIа сий деш, царна баркал оалаш хила деза вай! Тхогара, гвардейцашкара... — инарала баьча хоамах Махьмуда Іалаьмате дика аккордион лу... — дIаэца, дукха ха йоаццаш немцашкара хьабаьккха «бIайха» а болаш ба хьона: ХIаьта сога-сайгара ер совгIат а да хьона,— никель даькхха браунинг Махьмудага дIа а енна, берригаш артисташка кулг а денна, инарал зале юхавода. Махьмуда аккордион новкъосташка дIалу.

— Сона-м кхосса а мича хов ер...— вела а къежаш, дукха хьакхашта воацаш йоал браунинг Махьмуда бе. Зале багIа нах дог цхьалха белалу. — ЧIоагIа деза сона дуккха а дика хIамаш шоана хилар... бакъда, сона хабар дувца а дика хац. Баркал халда шоана, новкъостий, тха ерригача коллектива цIерах баркал халда шоана.— Махьмуда кулг тосс.— Со шоана халха ваьлча бакъахьа хургва!...

ТIемахой белалу, тIоараш тох цар. Пандарца краковяк яха йиш локх, аьнна, Махьмуди цунцара йоIи халха долалушшехь а команда хоз:

— Самолеташ йоагIа!

ТIЕМАХОЙ сангарашка беша дIалачкъ. Царех цхьабараш шоашца артисташ а увзабеш дIауд. Сигала урагIа а хьежаш, ведда вода Махьмуд а. ЙоагIаш йола самолеташ бIаргагу цунна.

— Іовижа! — аьле лерга юххе Махьмудата цIогIа тох цхьан тIемхочо. Карта юххе дIачу а техе ший плащ-палатка тIатосс цо цунна.— Баьдеча бус лотаяьча прожекторо санна бIарг тIаозаргболаш ма дий хьа ер барзкъаш-м! — йоах цо бехказа вала гIертача хьисапе.

Дуне эккхийта санна бомбаш лелх. Лаьтта, гаьнаш, карташ, дом— долла хIама а сигала дода...

(ДIахододар хургда).

21-ча мая: 7.20 — «Фу йоах Іилмон дынон сага вахарахи, валарахи» беседа (эрсий меттала); 8.20 — «ДоттагIлен цIей» передача (нохчий меттала); 8.35 — «Сердало» газета обзор; 8.50 — информацеши хоамаши; 9.00 — «Моттигерча композиторий произведенеш»; 17.00 — «Культуран университет радиочугIолла» передача (эрсий меттала); 17.15 — «ДIайийнача культурашта дика гIулакх дар» беседа (гIалгIай меттала); 17.30—нохчийн музыкан концерт; 17.55 — «Гудермеса хьажкIаш лелаерхо»; передача; 18.15 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.30 — № 1 йола кхалнаьха журнал (нохчий меттала); 19.30—керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн метташка).

22-ча мая: 7-20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35 — «Дукха вахарна бола къовсам» беседа (гIалгIай меттала); 8.50 — информацеши хоамаши; 9.00 — радиоладувгIархой программах концерт; 17.00 — «Цхьан цифрах дола дувцар» (эрсий меттала); 17.20 — «Гойтара агитацин клубе» передача (гIалгIай меттала); 17.35—концерт; 18.00 — пионераштен школьникаштен передача 18.20—керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «ТIанйца декхараш кхоачашду» передача (нохчий меттала); 19.30 — керда хоамаш (нохчийн гIалгIайн метташка).

23-ча мая: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Коммунизм хьалъерхой хила кийчлу тхо» берашта передача (нохчий меттала); 8.35 — Даьштен ноаноштен хьехам (гIалгIай меттала); 8.50 — информацеш 9.00—концерт; 17.00—литературан передача (эрсий меттала); 17.20 — литературан передача (гIалгIай меттала); 17.35—концерт, 18.00—керда хоамаш эрсий меттала); 18.15—концерт; 18.40—«Нана» дувцар (нохчий меттала).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре

Йоккха зал **«Дезал боацаш»** долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 **«Даь-сесаг»** долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4:30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 **«Даь сесаг»** долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 **«Дезал боацаш»** долалу: 9.15, 11.15, 1:15, 3.15, 5:15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре.

Іан зал **«Дезал боацаш»**. долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

Ахкан зал **«Аьшка зида»** долалу: 7.45, 9.30.

Городе Грозне Б-Хмельницке улицах, № 64 яхаш йолча гражданка **Сафарова** Эмма Николаевнас суде деннад городе Грозне I Курински улицах, № 52 вахача гражданинагара **Сафаров** Оганез Вечаганович яхачунгара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района I-ча участкан халкъа судо.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо чIоагIа хала а хеташ кодам бу Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат а, Лакхехьарча Совета председателе заместитель а волча новкъостага Сухаревга Г. М. ха йоацаш еннача цун сесагах

СУХАРЕВА Александра Ильиничнах

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

Юрта боахамерча дикагIа болча болхлоша дувц

Советски наха чIоагIа дог гIоздаьнна кхоачашду ССКП XXI-гIча сьездо оттадаь сийлахь-цоккхий декхараш. Дерригача халкъа юкъе эттача яхье хIара денна дукхагIа хулаш латт дикагIа бола болхлой — шоай деррига низаш, кхетам, говзал семилеткан хьалхарча шера план толаме кхоачашъяра дIа а луш, коммунизм хьалъеш бола къахьегамхой.

Балхаш тIа хьалха латта болхлой — йоккхача къахьегама овсарленца къахьийга ца Іеш, шоай балха говзал кхыча болхлошта дIайовзийташ а бола нах ба. Цар гIад а бахе дувц, дикагIа йола балха говзалаш шоаш мишта Іомаяьй, чурча кхоачамех пайда дукхагIа аца шоаш мишта Іемаб.

ДикагIа болча болхлой балха говзал берригача къахьегамхошка дIайовзийтар — лоархIамегIа дола декхар да. Цудухьа массане а къоабалде дезаш да юрта боахамерча дикагIа болча болхлой кхо библиотечка Нохч-ГIалгIай книжкай издательствос арахецар.

«ХьажкIаш кхеерий библиотечкаца» бархI брошюра да. Царех хIаране чIоагIа пайда лургба хьажкIаш кхееш болча болхлошта. «Гектара тIара 200 центнер хьажкIа яккхар духьа» аьнна цIи йолаш ца Нохч-ГIалгIай мехка хьажкIаш дика кхее харца цIи хеза волча Джалкински совхозерча Зармаев Іабдул-СаIида яздаь брошюра. Долчча бесса дувц автора: хьажкIаш дIае лаьтта шоаш мишта кийчдир а, хьажкIаш дIа мишта йийр а, царна Іунал мишта дир а. Болх бовзаш а хьинар долаш а къахьегарах пайда баьлар: 20 гектар долча лаьттан тIара хIара гектара тIара 159 центнер томараш тIехь е 124 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуера звенос.

«Укх шера кхы а цикагIа болх берга оаха, — яхаш язду Зармаев Іабдул-СаIида брошюра чакхдоаллача, — ца бича йиш яц тхога. Тхоашкарча лаьттан тIара, хIара гектара тIара 200 центнер а йоаккхаш, томараш тIехь хьажкIаш яха аьнна социалистически декхар тIаэц оаха. Из чIоагIа хала декхар долга-м хов тхона, цхьабакъда тха звеноцара баранш Іалаьмате дика болхлой ба, хIаьта оаха тхоай дош кхоачаш а цергда».

Укх шера вай республике 100 эзар гектар совгIа долча лаьтта дIаюврга хьажкIаш. Цу гIулакха боккха лоархIам болаш да из культура кхееш деча деррига балхашта комплексни механизаци елга. Комплексни механизаци юкъейоалаяра опыт вай йолаш да. Цу хьакъехьа мадарра цувц «Новый быт» яхача Грозненски района колхозе трактористаш болча Александр Петровича Макашинен Михаил Григорьевич Бербиновси, «ХьажкIаш дика хьувкъаш йола тха опыт» яхача шоай брошюра тIа. 98 гектар дола лаьттан дакъа деннадар механизаторашка. Царна еннаяр «Беларусь» яха трактор, СКГК-6В яха сеялка, БНН-4,2 яха культиватор совнагIа хьоанIалаш а долаш, зигзаг яха 12 макха, КУ-2 яха комбайн. Техникаш ха а ховш пайда эцар бахьан долаш дIайийнача хьажкIашта дика Іунал де а еррига-ча колхозо юкъера лаьрхIача цхьан гектара тIара яьхараш 31 центнер мара ца хиннача хIара гектара тIара 70 центнер томараш тIехь хьажкIаш яха а вIаштIехьдаьлар трактористий.

«ДIайийнача хьажкIашта комплексни механизацеца гIулакх деш оаха цавча балхий хьисап дича, тха дог тийшар, — йоах брошюра яздаьча автораша, — юртбоахамерча деррига балхашта комплексни механизаци яьчул тIехьагIа дIайийна хIамаш хьувкъаргхиларах а, къахьегама овсарле лаккхлургхиларах а, хьайоаккхача продукцен единицага цIабода мах лохлургхиларах а».

«Победа» яхача Сунженски районерча колхозо тоъал доккхий толамаш цавхад хьайбай продукташ алсамъяхарца. Уж толамаш дахьад шортта доакъарийна хьажкIий силос а кхыдола доакъараш а Іалащцаь хиларахи мошача доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш дIайийна хиларахи. Мошача хьажкIий доакъар дукхагIа доаккхалургдола опыт ювц «Победа» яхача колхозе агроном волча Субин Владимир Филипповича «Цхьан гектара тIара 1017 центнер моша доакъар» яхача брошюра тIа.

ДикагIа йола балха опыт дика кхетаергйолаш ювц Лермонтовски совхозе звеньевой волча Гайрбеков Ахьме яздаьча «Беркате да Кавказа лаьтта» яхача брошюра тIа, «Лаьттан тIа силос йоллар» яхача Нестеровски юкъерча школе производственни бригадан бригадира Янчевская Алевтинас, Шелковской райисполкома председателе Григорий Гаврилович Самарске яздаьча брошюра тIа а, кхычар а.

2,2-эзачул кIезигагIа доацаш укх шера дулх алсамдакхха лаьрхIад нохч-гIалгIай юрта боахамерча къахьегамхоша. Из цIенхаштгара декхар дика кхоачашдара хьайбай боахаме долаш дола деррига кхоачамаш довза а царех бизза пайда эца а беза колхозашен совхозашен. Уж кхоачамаш а дикагIа йола балха опыт а ювц «ДарегIа дулх дукхагIа хилийта» яхача 8 брошюра а чудолаш йолча библиотечка.

«Алсамдакхха рга бода никъ» яхача, Горячеисточненски совхоза хьакхий - товарни ферман бригадир волча Петр Георгиевич Зайцевс язъяьча брошюра тIа ювц хьакхий дулх алсамдоаккхаргдола опыт. 1959 шера 4200 центнер дулх даккха лаьрхIад ферман коллективо. Соахка даькхха хиннaчул 1450 центнер дукхагIа ца из, кхоачашдулургдолаш дий из декхар? Да.

Кхал хьакхарч цкъа яхка а яхкийте чуоттаю дулха лаьрхIа... «Хьакхарч цкъа яхкийтар—хIанз эгара дарегIа дулх дукхагIа даккхарна дикагIа а пайданагIа а дола гIулакх ца. — яхаш язду автора.— Эгара хьалха соахка хьакъоастаьяр оаха фермера цкъа яхкаргйола 460 хьакха. Оаха лийрхIачул тIех белар цар пайда, совхозера берригa болхлой чIоагIа гIадбигар цу гIулакхо: 5 хурск мара ергьяц меттача цар йир юкъера лаьрхIача хIаране бархI-бархI хурск. Из бахьан долаш керттерча цхьан нана хьакхийгара хьаяьннар 31 хурск хилар».

ДIахо ювц авторо хьакхарч арахьа кхабара опыт, фермерча халача балхашта механизаци елга, электропастухех, самокормушкех, пайда ца луча гIулакхага цIаухийта ахча юхаозарах.

ЧIоагIа дика хIамаш дувц Шелковской районерча Сталина цIерахча колхоза кроликаш лелаеча ферман заведующи волча Григорий Александрович Овчаровс яздаьча «Кроликаш лелаяр — пайда луш гIулакх да» яхача брошюро.

1957 шера октябрь бетта йолаяьй цу колхозе кроликаш. Цу хана 17 кхали 8 маIеи кролик яр ферме. Хьалхарча шера 6.875 соми 30 кепиги пайда хилар царех колхоза, е хIара кроликагара баьнна пайда 404 соми 42 кепиги хилар. Боккха пайда ба из. Вай республикерча дикагIа йолча Шелковской совхозерча цхьан жийно бенна пайда 97 соми 20 кепиги мара бацар.

1959 шера 30.000 кролик, аьлча а хIара кхал кроликагара 30 кролик хьалкхее лаьрхIад ферман коллективо.

«Из план кхоачашйича 100 тонч кролика дулх паччахьалкхенна дIачудала йиш хургьа колхозага, — йоах брошюра тIа Г. А. Овчаровс. — 125 тонн бежан дулха меттел лоархIарца из. Шу чакхдоаллан хьалкхеьь кроликаш ехка а ехка 4 миллионь 200 эзари сома пайда бир колхозо».

«ДарегIа дулх дукхагIа» яхача библиотечкацарча дукхагIа долча брошюраш тIа хьакхий-товарни фермашкарча болхлой опыт ювц. Из харцахьа дац. Бакъда, цунцара кхоачамбоацар а белгалдича бакъахьа да. Доахан доажадарах а кхабарах а дувцаш цхьаккха брошюра дац библиотечкаца. Йоа тIара оалхазараш леладелга дувцаш къаьстта библиотека арахеца кийчъеш я книжни издательство.

«Шура дукхагIа яккхар духьа» яхача кхоалагIча библиотечка тIа язъяь хургьа республикерча шурийтоварни фермашкарча болхлой дикагIа йола опыташ. Цунца да 12 брошюра. Боккха лоархIам болаш ца царех 8 брошюра хьайбаш леладеча дикагIа болча болхлоша шоаш яздаь хилар. Шоай опыт ювц дикагIа йолча доаркаша Е. С. Авиловас, З. Галаевас, Е. Тазбаевас, М. Е. Ланговаяс.

1953 шера денз Грозненски районерча «Аргун» яхача колхозе доаркалла болх беш я Мария Ефимовна Ланговая. Цу юкъа тоъал дика опыт хиннай цун, шура дукхагIа яха Іомаеннай из. 1959 шера хIара Іатттатара 3596 килограмм шура яьккхай що.

«Доаханга со дика хьожаш хилар а шортта доакъар Іалащцаь хилар а бахьан долаш даьхад аз толамаш, — яхаш язду брошюра тIа М. Е. Ланговаяс. — Масала, 1957—1958 шерашка кхоачам хиллат доакъар Іалащцаьдар Іанна: хIара Іатта 100 центнер силоса, 18 центнер аьла (эспарцетен судански баьцеи), хIара килограмм шурий яьккхача 250 грамм концентраташ. Барда хан-ханнахьа тIабахьар, тухи мели а яр доаханна. Эрий тIаяьннача баьца тIа доажадарал совнагIа, шортта моша доакъар лоаттадора.

Деттача доахана продукташ дукхагIа ялар доаркаша беча балхага хьежжа хул. Цхьабакъда доккха дакъа бежта боахкачара доалл цу гIулаккхах. БIарччача деннен бийсаннеи доахан доажадеча хьожараш уж ба, цар йоахко ю доахан диза а унахцIена а хилара, уж латта моттиг ц